

ABONAMENTUL

Pe un an . 28 Cor.
Pe un jum. . 14 .
Pe o lună . 2.40 .

Numărul de zi pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Telefon pentru oraș și comitat 502.

TRIBUNA

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA :
Strada Deák Ferenc Nr. 20.
INSERȚIUNILE
se primesc la administrație.
Mulțămite publice și Loc
deschis costă fiecare și
20 fileri.
Manuscripte nu să inapo-
lază.

Diletantul sfătos.

Arad, 27 Iulie 1911.

Diletant în viața publică se zice omului, care ține să facă ispravă mare, fără să aibă o vocațiune și o pregătire corăspunzătoare. Figură ștearsă, ambițios peste măsură, guraliv incoherent, el nu scăpă prilejul de a se amesteca în vre-o discuție, în care ar putea să facă sgomot în jurul lui. O copie omenească mai mult, un papagal gălăgios, inzestrat cu anumite însușiri de reproducere a sunetelor, el nu adaugă nimic original din domeniul simțirii sau al gândirii și totuș se frământă ani întregi și trăiește în dulcea și fericita conștiință, că reprezintă un rol oarecare pe acest pământ.

Trebuie să mărturisim că numărul acestor incolori, printre contemporanii noștri, nu este mic. În ori ce direcție de desfășurare a vieții publice am privi, vom găsi, predominând seria aceasta de diletanți, cari se vâără, se îmbulzesc, se cocoțează, cu tupeul lor irezistibil și-și iau aere de sfetnici, de moralisti și de tirani ai bunului simț.

În literatură a fost totdeauna bine reprezentată această specie, ca și în teatru de pildă. Alături de puținele talente, cari lucrează din purul indemn al firei, se gădesc de-apururi nenumăratele umpluturi, cari se ilustrează de obicei prin mare înfrăzneală. Și lumea iubește mediocritatea, căci astfel este mentalitatea ei. Și lumea suferă pe îndrăzneți și admite absurdul, căci i-se pare interesant. Iată de ce

nu e diletant, cât de inferior la noi, care să nu-și găsească și el un colț de gazetă și căruia să nu i-se creieze o platformă, dela care să disprețuiască talente reale. În această privință se distinge foaia autorizată, care are avantajul de aș fi comandat direct din București câteva exemplare de diletanți, tipi, salvați din naufragiul vieții.

De știință ce se zicem? Noi, Românii din Ungaria, nu avem școală superioară. Ia care științele variate ar putea să se desvolte și în limba noastră. Întorși dela școli străine, filosofia și disciplinele ei, sociologia sau economia națională, se divulgă la noi așa de rar și într'o limbă așa de imposibilă, încât nu întrece de loc marginile diletantismului celui mai încâlcit. Exprimarea de abstracțiuni, sau definițiile științifice, sunt făcute cu atâta stângăcie, încât un stilist humoristic la noi ar avea din ce să-și facă un temei de satirisare. Mai cu seamă se recomandă satira bine pentru modul cum se vorbește la noi în public despre chestiunile de drept, cum se explică legile țării, când se pomenesc în vre-o adunare de popor. Și nu uitați pe filosofii noștri, cari, voind să dea o tâlcuire științifică votului universal, sau, imitând pe cei dela „Ilusadik század”, vorbesc o pășărească științifică, fără păreche ca terminologie.

Rostul cel mai pronunțat însă îl are diletantul în politică. Aici este la largul lui, ca o picătură, care face parte solidară dintr'o mare. Aici toată sfătoșenia îi este îngăduită. Nimeni nu-l întreabă de talentul de a vedea și a judeca el singur. Cel ce cunoaște programul, cel ce știe din trecut că este bine „să ne organizăm”, chintesen-

țiază prototipul acesta al diletantului și, inzestrat cu atâta cunoștință, și-a câștigat îndeajuns dreptul de a trage pe alții la socoteală...

Povestea diletantului politic, precum știm, este aceeaș. După ce trece la universitate, tânărul român învață câteva puncte cardinale din politica noastră, află despre autonomia Ardealului, știe să dea o definiție solidarității, vede că nu suntem organizați și că e vorba de votul universal, iscălește apoi telegrame de aderențe și ajunge astfel un om pregătit pentru viața publică. De douăzeci de ani încoace aceasta a fost școala diletanților noștri politici, oameni cum se cade, desigur, dar fără orientări mai mari și fără orizonturi, mai ales fără cunoștințe mai aprofundate în materie de prefaceri. Cu atât bagaj de orientare ei intră în arenă. Pe Dumnezeu! Ei sunt buni Români, dar pe cât de înguști, pe atât de țănoși și toată fudulia lor se reduce la faptul, că ei cunosc programul. Știu că trebuie „să ne organizăm” și respectă autoritatea...

Iată, de pildă, zilele acestea un colaborator al „Gazetei”, cum bate el apa în piuă după calapodul celui mai încăpăținat diletant. Ce aer important își dă, el, eternul cultivator de cuvinte goale repetate după alții, omul formulelor moștenite! Câtă grozăvie din partea unui om, care în viața sa n'a scris o pagină ca lumea și cutează să dea lecții scriitorilor consacrați! Ce naive sunt rândurile lui șterse din argumentările lui, trivializate de mult de alți

FOIȚA ZIARULUI „TRIBUNA”

Cântec.

— După W. Shakespeare. —

— Hai să ne iubim, frumoaso,
Cât e vreme de iubit...
Ce-o fi mâne, — cine știe!
Ce-a fost ieri, — s'a isprăvit!

Vino... vino... Vremea zboară
Fălăitul i-l ascult:
Tineretea e o haină
Care nu prea ține mult!...

Și florile ce le-oiu culege...

Eu știu că și în astăseară
Va lumina zadarnic luna...
Balconul gol, fereastra 'nchisă
Mă vor primi — ca 'ntotdeauna!...

Dar voi veni și 'n astăseară
Purtat de-aceleași vechi speranțe,
Pe sub fereastra 'ntunecată
Să cânt eternele-mi romănțe...

Și florile ce le-oiu culege
Pe struna bieteii mandoline
Țior înveli întreg balconul
Într'o ghirlandă de suspine....

Victor Eftimiu.

Ceasuri de seara.

— Paserile nopții. —

De Ion Agârbiceanu.

Pădurile durmiau. Pe culmile mai depărtate căzu întunerecul. În restimpuri veniau șoapte ușoare, aduse de adierile serii. Dintr'o afundătură se auzi un țipet jalnic, prelung, plin de durere: „Chiau-chiau”. Și alte țipete, tot așa reci, porniră deodată din mai multe părți. În liniștea inserării se auziau departe, aveau răsunete prelungi în pădurea înfiorată.

— Auzi-le? Iar au început tortorițele” zise moș Ioniță. De-i noros, de-i senin, ele abia așteaptă să vină seara. Când toate vietățile se trag la hodină, ele n'au liniște.

— Sunt paseri de noapte?

— Da, buha, cu tot neamul ei. Mici, cât pumnul, cu ochii rotunzi de sticlă, cu urechi de pene cât un vârf de chibrit; mari cât un snop de trestie, cu penele împrăștiute, cu coarne în loc de urechi, ele au același glas care nu samănă a pasere. Mai de grabă crezi că-i un pui de godină, de sălbăticiune. Zice că nu văd ziua. De aceea trăcesc ele noaptea. Ziua stau ascunse în scorburi putrede, fug de lumina zilei. Noaptea văd departe. Eu nu prea cred în poveștile astea. Eu zic că ele iubesc întunerecul și au legături cu duhurile rele. Nu înzădar ciuvica, buha și ea, coboară a moarte de cântă pe o casă de creștin.”

Aproape la poalele pădurii se auzi un strigăt ciudat, ca de un om răgușit, care ar chema pe cineva de departe.

— Hu! hu-hu-hu-hu!”

— „Iacă și Faraon, bată-l Precista” zise moș Ioniță, ridicându-se într'un cot pe țelină. Căniile începură să bată ca la om. Ș'au tot bătut, pân'au băgat de seamă că-i pasărea ce-i înșală în toate serile.

— Mie paserile astea de noaptea nu-mi plac, zise moșul. Iată și huhurezul ăsta. Zice că vine iarna grea, de cântă mult peste vară. Nu știu. Știu însă c'am pușcat până acum douăzeci. Și de-oi mai trăi am să mai pușc.”

Se ridică și se furișe în colibă. Ieși cu pușca subțioară.

— Ce vrei moș Ioniță?

— Ia să-l opresc. Imi ține urechile. Paserile de noapte au legături cu necuratul. Nu-mi place să-l aud aproape.” Și se strecură ușor pe povârniș, spre marginea pădurii. Paserea huhuriza, tăcea un restimp, apoi cânta iar. Căniile porniră după moș Ioniță, dar se întoarseră în curînd. Așteptau acum lângă mine. Mă gândeam: cum are să-l puște pe întunerec? În depărtări buhele cheunau mereu, plângător ca niște pisici. Deodată pușca trăsni sec, și tunetul ei trecu fulgerând par'că, umplând depărtările c'un țuit metalic. Căniile se repeziră, hăpăind rar, spre marginea pădurii. Huhurezul nu se mai auzi. Tăcură și buhele de parte, și un restimp fu liniște desăvârșită. Apoi, urechiatele din scorburi, începură iar. Moș Ioniță nu se mai întorcea. Să-l fi atins? Așteaptă poate, să se pună paserea întralt loc? Priveam câmpia înflorită a cerului, și cercam să deslușesc stelele în calea laptelui. Strălucea verziu, ca un ochiu de smarald, trimițând raze scumpe, ca prin lungi gene catifelate, luceafărul sării deasupra măgu-

diletanți mai vechi! Și ascultați ce modestie de diletant:

„In special, eu începând dela universitate și până în ziua de azi am avut prilejul, la tot cazul în cerc mai restrâns, să stau în fruntea afacerilor publice românești. Am văzut multe păcate și am încercat să le sanez, fie cu binele, fie cu răul. (Taci, frate! Red.) Și am băgat de seamă, că orice corespondență, prin care am înfierat cu cea mai mare moderațiune păcatele ce le-am observat nu a dus nici o sanare.”

Și asta se cheamă logică de diletant, care își recunoaște singur slăbiciunea. Ar vrea adevărat omul să „saneze” și el ceva „fie cu binele, fie cu răul” și când colo se convinge de fiecare dată, că nimic nu prinde pe urma lui, că vorbele cu cari „înfierează” pe alții merg în vânt și provoacă efectul contrar celui voit. Nu vede deci domnul cu pricina cum însuși logica d-sale îi impune, din experiență, datoria să-și tragă consecința căci diletantul de cuvinte goale este un luptător de prisos și nu are ce căuta în sfatul obștei serioase!

Procese de presă. Cetim în „Sfătuitoarul” dela Huedin: „Se vede că nici noi nu vom putea încunajura soarta tuturor gazetărilor români, și nouă ne va fi dat să suferim pedepse pentru gândul bun și dragostea ce o avem față de țara noastră, cel puțin la așa ceva ne putem aștepta, auzind știrea, că iubitul nostru redactor responsabil și vice-președintele despărțământului nostru, Emil D. Măcelariu, preotul Totelecului, e pus sub acuză, pentru-că în articolele: „Iubit popor românesc!”, „An nou cu bine” și „Limba de maică” din numerile 1, 2 și 3 al „Sfătuitoarului”, s'ar fi ocupat cu politica...”

Congresul Ligii culturale unguerești. Instituția cea mai scumpă strănepoților lui Magor, Liga pentru maghiarizarea prin cultură a tuturor cetățenilor ungari, își va ține congresul anual în Cluj, încă în cursul verii acesteia, deodată cu congresul anual al Ligii ardelenesti *Emke*, această instituție care are menirea specială de a maghiariza Ardealul românesc și care îm-

rii. In fulger de lumină căzu o stea de-asupra coastei cornului. In aer plutea resufletul pământului, ca o aromă.

— Blăstămată lighioană” zise moș Ioniță, respirând adânc, zvârlind de-o parte o pasere lungă-găreață, ce părea numai pene.

— Ai nimerit-o?

— Asta nu-i greu. Ci vezi ce ghiare a prăsit scorpionul. Il puști, dar cu ghiarele se acată așa de tare de coaja lemnului, de nu cade. Trebuie să te urci în copac, dacă vrei să-l duci cu tine. Astai al douăzeci și unălea,” zise mulțămînt, căutând după un chibrit în curea.

Paserea era urită la vedere, și câinii se feriră de-o parte.

— Și te-ai ureat acum pe întunec după ea moșule?

— De, ce să faci. Am și eu o patimă: să prăpădesc paseri de noaptea. Altă pasere n'am pușcat în viață. Celelalte paseri au un rost pe lumea asta. Unele cântă, altele culeg omida. Dar neamul buhei nu-i de nici un folos. Cine iubește, nepoate, întunecul și fuge de lumină, fie om, fie pasere, e fire rea și dușmănoasă.

Paserea asta, huhurezul, are, de altfel la noi în sat o poveste. Să vezi numai ce se pune în socoteala împănăturii aștia.

Moș Ioniță luă paserea și o zvârli mai departe.

Acum zice că erau odată doi oameni, un bărbat și o nevastă. Aveau ei casa lor și moșie — multă, puțină, cât le-a dat Dumnezeu. Trăiau îndestulați, că erau harnici. Numai cu ceva nu-i mi-

plinește anul acesta 25 de ani de laborioasă activitate în acest scop.

Un moment de mare importanță, fără îndoială, pentru viața publică a civilizațiilor noastre turanice. Din ziarele unguerești aflăm și programul acestui epocal congres: Va vorbi fostul prim-ministru Széll Kálmán, reeditându-și de sigur triadele șovine, rostite acum trei ani la congresul din Alba-Regală. Fostul prefect Falussy Árpád va ceti o conferință cu titlul „Ideea națională unguerească acasă și în străinătate”. Cuvântul de încheiere îl va rosti Rákosi Jenő, directorul ziarului „Budapesti Hirlap”. Incolo, firește banchete, excursii și vizite ocazionale. Clujul, acest viespar șovin din Ardeal, va avea două zile de importanță, cu atât mai memorabilă, cu cât însuși Majestatea Sa monarhul se va reprezenta la congres prin arhiducele Iosif.

Ne aducem aminte, că probabil în aceleași zile, la Blaj se vor desfășura serbări la fel, de-un entuziasm, însă care se va resimți de durerea unei situații mașterice. Și suntem siguri că celor ce vor sărbători la Blaj roadele unei munci sărace și prigonitorice, nu li-se va abate întrebarea naivă, că oare monarhul de ce nu le-a trimis și lor un reprezentant, drept semn al griji lui părintești pentru râvna celor aproape patru milioane de fii buni, ascultători și atât de supuși?

Contra-obstrucție. In sânul partidului guvernamental se aud glasuri cari ar dori să pună capăt obstrucției justiste printr'o lovitură ca cea dela 18 Noembrie 1904, când fără să se aștepte terminarea discuției partidul liberal a procedat la votarea regulamentului revizuit.

De data aceasta, deputatul Balogh Pál propune în „P. Lloyd” o contra-obstrucție ciudată. Spune anume că ce-i drept regulamentul permite ca la cererea alor 20 de deputați orice votare să fie nominală și permite ca votarea la cererea alor 20 deputați, să fie amânată pe a doua zi.

Dar — și aici trebuie să admiri logica deputatului guvernamental! — regulamentul nu dispune ca a doua zi votarea să se și facă. Par-

luse cel de sus: n'aveau copii. Mare supărare pe femeie, că se simțea voinică și sănătoasă, și-și zicea: ce copil frumos aș putea să am. Mare durere pentru bărbat, care simțea că agonizește în zadar. Dar el cât era de năcăjit, tot avea o bucurie: credința nevastei. O păzea și-o temea și de umbră. Dar n'avea nici un semn pentru necredința ei.

Peste câțiva ani s'a întâmplat că'n vecini cu ei s'a așezat o păreche tinăra. Erau, de departe, ceva rudeni. Și, din ce, din ce nu, i-se păru lui Ierotei, — bărbatul cel bănuitor, că nevasta lui s'ar uita nu știu cum la însurățelul din vecini. Ba că își pleacă ochii când îl întâlnește, ba că se roșește în obrazi ca un măr părguit, ba că i-se leagă limba când vorbește cu el.

— Tu văruto — i zicea văruto la nevastă-sa, — să bagi de seamă, vecinul ăsta nou, n'are gânduri bune cu tine.

— Taci Ierotei că-i păcat să bănuiești pe om. Are nevasta lui, și i-e dragă nevasta, Tu, se vede, nu te mai sature de prostii. De când te știu mă tot bănuiești, dar n'ai fost harnic să-mi faci un ficior.”

Ierotei își mușcă buzele de ciudă, și nu-i mai zise nimic. Iar femeia, în taina sufletului său se ruga în toată seara s'o cinstească Dumnezeu cu copii la casă. Să aibă ea un copil nu i-ar fi așa de pustie viața, și nu i s'ar urî când Ierotei o încuie cu trei lăcate, în casă. Bărbatul nu-i mai zicea nimic, dar îi pândea tot pasul, toată suflarea. Și să nu fi dat Dumnezeu s'o afle vre-odată la poartă povestind cu vecinul. O rupea în băți.

Femeia răbda și se ruga lui Dumnezeu și-i zicea:

tidul guvernamental n'are decât să ceară mereu amânarea votării pe ziua a doua și — obstrucția e înfrântă.

Impresia ce a făcut-o această propunere cerghioasă asupra partidului guvernamental se învederează și din faptul că nici n'a fost relevată.

*

Obstrucția tehnică continuă. In ședința de azi a camerei deputaților nici nu s'a putut intra în ordinea de zi: discuția reformelor militare. Opoziția a prezentat și azi numeroase cereri de concediu și a cerut, în același timp, să se voteze nominal, asupra fiecărei cereri în special.

Și dela orele 10 până la orele 2 nu s'a putut numai apelul nominal.

Opoziția nu va îngădui nici mâne discuția

Soluția chestiei albaneze.

Un important articol al senatorului român Batzaria.

Senatorul român Batzaria-Effendi își arată într'un jurnal ture părerea asupra chestiunii albaneze.

Albanezii — spune dânsul — se împart din punctul de vedere religios, în trei categorii: musulmani, ortodocși și catolici. Musulmanii sunt majoritate. În al doilea loc vin ortodocșii și apoi catolicii cari nu alcătuiesc decât o mică minoritate.

Cei dintâi sunt împărțiți în sudul și nordul Albaniei. Ortodocșii sunt așezați la sud, iar catolicii la nord.

Firește, deși sunt de aceeași rasă, cele trei categorii n'au fost totdeauna de acord și între ele a existat totdeauna o oarecare neîncredere. Această neîncredere a devenit adesea în ostilitate. Dar nu numai între Albanezi de religie diferită s'au produs incidente regretabile. Uneori acestea se produceau între Albanezii musulmani din Nord și Sud, ba chiar se poate spune că această ostilitate există și acum. Toate încercările făcute pentru a o stăpâni. Ea nu va dispărea decât cu timpul, cu dezvoltarea instrucțiunii.

Sarcina guvernului este mare și grea.

Doamne vreau să rabd, deși nevastă toate bătăile bărbatului, numai fic-ți milă de tine, și dă-mi copii la casă.”

Și în urmă Dumnezeu a ascultat-o. Când se simțit într'altă stare a început să salte de bucurie, și a întinerit într'o zi cu zece ani.

— Ierotei, zise ea scara, ni-se împlinește rînta.”

Dar bărbatul se întunecă îndată, i-se gori un drac în suflet, și el își zise cu hotărâre: Nu e copilul meu, e al vecinului.”

Și în seara aceea, fără de nici o vină, o bărbat mai cumplit ca totdeauna.

De aici încolo femeia suferia fără durere pe buze și palmele lui. Numai când bărbatul o izbea nebun, unde ajungea zicea oftând:

— Ierotei, bagă de seamă, ai să omorî copilul meu.

Dar în sufletul lui Ierotei pe lângă dracul dintâi, al bănuielii, se mai strecură și al doilea care poartă gura lumii. Și era din zi în zi mai rău.

In urmă Dumnezeu învinse de-o parte: copilul să născă sănătos. Un ficiorăș voinic și tare. Dar de altă parte învinse ghiavolul: Ierotei, dată ce-a privit băiatul i-se păru că-i ruptă cătă cu bucată din vecinul său. Cu cât creștea copilul, asemănarea i-se păru mai mare. Până la trei luni nu se mai îndoia.

— Văruto îi zise într'o seară nevastei, copilul ăsta nu-i al meu. Și nu te voi lăsa să te bucuri în casa pe care mi-ai făcut-o din rugine.”

Ea este tot așa de importantă. Dat fiind acest adevăr care nu e ignorat de nimeni, anume că relațiunile între Albanezi nu sunt ceea ce ar trebui să fie între frații aceluiași element, guvernul trebuie să țină seamă de el atunci când e vorba de autonomie.

Chiar în această privință, a regimului autonomiei, Albanezii sunt divizați; dar diviziunea lor nu se mărginește la atâta. Ei nu se înțeleg nici în privința instrucției, lucru care face că, pe când Albanezii dela Sud progresează, cei dela Nord stau pe loc. Așa, dacă la Nord, în orașele mărginașe sunt școli, în interiorul țării domnește o ignoranță complectă.

Aceasta se datorește faptului că, în general, școlile sunt grecești și că Albanezii din această regiune se folosesc în mod larg de limba și educația greacă. O pildă se poate vedea în orașul Gontza, unul din centrele cele mai importante ale Albaniei de Sud, și unde Albanezii întrețin școli grecești de băieți și de fete și chiar o universitate greacă. Acești Albanezi au rămas sub influența educației și instrucției grecești pe care au primit-o. La Ianina unde acum treizeci de ani limba albaneză era singura întrebuințată, nu se mai vorbește acum decât limba greacă. Nu se poate spune, prin urmare, că efectul școlilor străine în Albania de Nord este fără importanță. În general, situația în Albania se resumă precum urmează: ignoranță profundă, mizerie mare, sărăcie extremă, influență străină.

Pentru a remedia această stare de lucruri, pentru a face să dispară neînțelegerile și ostilitatea, pentru a alunga din spirit ideile pernicioase, trebuie să se întrebuințeze o singură forță, și această forță este otomanismul. Fără îndoială, Albanezii trebuie puși pe calea progresului, dar mai întâi trebuie să se opereze uniunea Albanizilor cu marea familie otomană. Atunci se va putea lucra la desvoltarea și progresul lor. Albanezii cari își înțeleg adevăratele interese, își dau seama de aceasta. Ei sunt dușmanii ori cărei încercări de a-i despărți de otomanism, căci înțeleg că prin stabilirea unui regim de autonomie poporul albanez va fi aruncat în mizerie și distrus.

În Albania autonomia nu este posibilă, cu toate cele ce se scriu. Este absolut sigur că dacă vreodată iar acorda auto-

dubul rău, ucigaș de oameni, care sălășluia în el, i-a ridicat dreapta, i-a strins ghiarale în jurul grumazului alb al copilului din păcel, și l-a sugrumat.

Ghivolul crezu că el a biruit. Dar Dumnezeu l-a schimbat într-o clipită pe Ierotei în paserea asta spureată de-i zice huhurez, și l-a pus să strige toată noaptea, chemând cu glas aproape omeneș pe nevasta și copilul ce l-a sugrumat. Cheamă toată noaptea, și numai câinii îi răspund, lătrându-l ca pe un duh rău. Nevestei eiă i-a înviat Dumnezeu copilul, și-a trăit fericită. — Asta ar fi povestea sfârși moș Ioniță, dar și fără poveste e o pasere urâtă. Celelalte buhe nu vin așa aproape. Cheamă departe. Dar huhurezul se trage tot unde simte oameni. Pe semne tot e ceva drept și din poveste.

Intunecul cuprinse acum pădurea întregă, și buhele se auziau tot mai rar. Apoi tăcură și ele „S'a înopțat. Acum pleacă la pradă tortoritele” zise moș Ioniță. Să te ferești totdeauna, nepoate, de ce umblă în întunec. Și de paserile nopții.”

nomia, iar produce anarhie și toate mizeriile ar cădea asupra Albaniei.

E foarte regretabil că până acum guvernul a desfășurat atât de puțină activitate pentru a rezolva dificultățile albaneze, pentru ași da seama de ce ar trebui făcut în realitate pentru Albania, pentru a se face simpatie și, ceea ce era mai important, pentru a se sustrage influenței străine... În acest scop guvernul n'a făcut nimic.

A venit vremea, prin urmare, ca să dea mai multă atenție acestei țări și să vegheze ca reformele de cari are nevoie să fie aplicate fără întârziere. Intre altele guvernul trebuie să dea sprijin moral și material Albanizilor. Trebuie să facă tot posibilul pentru a-i mulțumi și pentru a nu le da motive vecinice de plângeri, cum s'a întâmplat până acum. În sfârșit, trebuie să facă totul, pentru a face să dispară ostilitatea actuală și să ia toate măsurile în stare de a satisface, pe cât posibil, acest element așa de necesar imperiului.

Scrisori din Iași.

1812—1912. — Răpirea Basarabiei. — Istoricii faptelor. — Ocupația Rusească. — 1806—1812. — Românii sub stăpânire muscălească. — Vremuri nouă. — Un „Calendar Basarabian aniversar.”

Peste câteva luni, în 1912, Basarabia moldovenilor număra 100 de ani de stăpânire muscălească. O sută de ani de când, hotarul neamului nostru, prin perfidia, nepriceperea și șovăiala vecinilor noștri puternici s'a strămutat samavolnic dela Nistrul cântecului popular, la Prutul blăstămat de soartă. O sută de ani, de când poporul acesta moldovenesc „cu cârdul, cu turmele de oi, încinsese toată marginea Prutului dela un capăt la altul, mergând și venind de prin sate și de prin târguri săptămâni încheiate, cu luarea de zina bună dela părinți, dela frați și dela rudeni, cu care crescuse și viețuise dimpreună până în vremea aceia când se despărțeau unii de alții pentru totdeauna.”

O sută de ani! Cât timp s'a strecurat de-atuncea. Câte fapte altele s'au petrecut. Câte bucurii și dureri am trăit. Câte clipe de încercată cumpănă n'a lovit soarta Impărăției Țarului.

Și Basarabia tot pierdută a rămas. Pierdută până într'atât, încât mintea cea mai înfierbântată de Român cu dor de neam nu și-o poate închipui redobândită.

*

Istoria împrejurarilor în care Basarabia a fost pierdută de Turcii stăpânitori, a rămas multă vreme întunecată. Nu se cunoșteau amănuntele adevărate. Se șoptea veșnic de intrigi, de mituire, de șiretenie. Nimic precis.

În orice caz, dacă generalul-șef Kutuzoff, n'ar fi câștigat victoria dela Slobozia — 18 Octombrie 1811 — cine știe, poate pacea începută întâi la Giurgiu și sfârșită apoi la București — 26 Mai 1812 — nu s'ar fi încheiat în condițiile știute. Rușii fusese mai înainte în 3 rânduri bătuti de Turci, iar cabinetul din Petersburg alarmat de înfrângerile suferite, dădu-se ordin lui Kutuzoff să încheie pace cu orice preț.

De-o tradare din partea lui Galib-Effendi, reprezentatul Turciei în conferința păcii și dimitraților Canaiotachi Moruzi, dragoman și Dimitrachi Moruzi, nu poate fi vorba. D. Nicolae Iorga în „Luarea Basarabiei și Muruzestii” — Extras din An. Ac. Rom. 1910 — dovedește cu documentele generalului-șef Ciceagov, ale cronicarului Manolache Drăghici, ale ofițerului francez în misiune de pace, Mériage, ale ambasadorului prusian de Werther și chiar ale generalului Langeron că frații Panaiotachi și Dimitrachi Moruzi, decapitați de Turci pentru trădare n'au fost decât victimele „intriglor grecești” ale atâtor familii rivale Muruzestilor și a „insinuațiilor străine”. Căci spunea Langeron: „Politica Turcilor a avut mai puțină parte în această crimă decât intrigile

prințului Caragea, care fu numit domn al Țării Românești. Avuse de concurent pe Moruzi și se temea să nu fie înlocuit de el. Acestea sunt glumele obicinuite ale Fanarioților.”

Așa dar, d. Nicolae Iorga contrar părerei dlui A. D. Xenopol — Ist. Rom. Vol. IX pag. 307 — de altfel d. Xenopol, în niște conferințe pe care le-a ținut la Ateneul din București a arătat nevinovăția Muruzestilor — conchide că „pacea dela București, deci pierderea Basarabiei a rezultat din zăbava politicii franceze, care reflecta egoismul și nestatornicia lui Napoleon I și din neîncrederea Turcilor în astfel de planuri geniale, cari se puteau rezolvi lesne în peirea lor.” Și că așa e, o spune tot generalul rus Langeron: „Rusia are datorii eterne față de d. Andréossy — negociatorul Franței în pacea dela București — Nu e nici o îndoială că, de ar fi venit la timp — eu scrisoarea lui Napoleon I prin care acesta arăta ruperea relațiilor cu Rusia și deci începerea războiului din 1812 — și putea s'o facă ușor — ar fi împiedecat pacea și atunci am fi stat foarte rău. Andréossy a călătorit ca ambasador, când trebuia să alerge ca un curier. S'a oprit, s'a distrat pretutindeni și a găsit pacea făcută”.

Iar noi am rămas cu Basarabia pierdută în mâinile Rușilor cari, tocmai atunci nu știau cum să întâmpine victorioși expediția năvălitoare a lui Napoleon și când, ca atare, ar fi fost fericiți să încheie cea mai conciliantă pace!

Așa să pierde o țară! Așa se răpește unui popor frânturi din trupul său! Prin gesturi de jongleuri politice! Prin indolența unora, prin prostia și șiretenia altora, dar mai presus, prin perfidia de veacuri a aceleia ce ținea stăpânirea Constantinopolului.

Preavoslavniciei Ruși, ceice veniseră în țările Române cu gândul creștinesc de a ne mântui de prădăciunile Pasvangiilor și de influența prea puternică a Franței, ne miluise cu prisosință.

Prădăciunile Pasvangiilor! Inchipuri. Prădăciunile Rușilor da. Ocupația rusească — 1806 până la 1812 — e pilda celei mai neînchipuite siluiri, ce un popor poate exercita asupra altuia. Ce ne descrie Mériage, delegatul francez în conferința păcii dela București, Fonetty consul la Iași, cronicarul Zilot-Românul e spăimântător.

„Armata rusească a mâncat țările Române așa de rău, că la începutul lui 1809 ele nu mai înfățișau decât închipuirea unui deșert și armata rusească era nevoită a-și trage proviziunile sale din țările dela nordul Nistrului și din Odesa.”

„Jăluirea nu avea loc, pentru că toți erau căpușiti cu hrăpire și mituire; dreptatea ziceau că a pierit fiind vremea turburate. Lege, suflet, Dumnezeu, răsplătire, ziceau că sunt toate minciuni și basme călugărești.”

Iar când Românii, desnădăjduiți, se plâng comandantului general și chiar împăratului Alexandru, Kutuzoff le răspunde: „vă las ochii să plângeți”. Impăratul Alexandru însuși e îngrozit de sălbătăciile armatei sale și de „incapacitatea molâului, bătrânului și șaricatului generalisim dela Dunăre Kutuzoff.”

În frământarea acestor porniri a fost pierdută Basarabia.

*

Au trecut de atunci o sută de ani.

Ce prefaceri a suferit țara și poporul basarabean? S'a lăsat el mănât în voie de apele repezi ale politicii panslaviste? A gândit mai cu drag poporul acesta moldovenesc, cătră Moscova aspirațiilor rusești, decât cătră dorul unei limbi și-a unor obiceiuri pe care, de demult tare, le știe iubi și apăra? A simțit mai mândru să se numească rus decât moldovean?

Da și nu. Boerimea avută, cu moșii și privilegiu, terorizată în cea mai mare parte, ademenită de făgăduințele unei vieți mai libere și mai îmbelșugate, s'a lăsat înstrăinată de neamul umilit, ce-l apărase de veacuri. A gândit această boerime că, mai bine e să te numești rus, a gândit că poporul moldovenesc ar trăi mai fericit pierzându-se de veci, în masa enormă de Ruși fanatici.

Și dacă aceștia s'ar fi mulțumit să înstrăineze boerimea numai, încă răul n'ar fi fost atât de mare. Făcându-o însă propovăduitoarea rusofilismului, au arătat dorul ce-l au de-a desnaționaliza provincia Basarabiei.

Numai așa se explică, cum deputatul preot Ghepetki, Moldovan de origine, a putut rosti în дума Imperiului acest act de trădare de neam:

ei unul din ei de 60 de ani n'a părăsit orașelul, și din viața lui și că gara n'o vede decât când merge să petreacă vre-o rudă sau când e partidul la putere și se duce să primească pe vre-un „fruntaș politic” venit să împace pe „guvernaментalii învrăjbiți”.

Să te ferească Dumnezeu să treci prin fața cafenelei; te rușinezi de toate privirile îndreptate către tine și-ți închipui că ai ajuns ca arapul rățâcit pe ulițele Bucureștilor de droaia de copii sgomotoși.

Vardistul salută pe toată lumea și pe toți îi știe pe nume. O trăsură turbură tăcerea; n'ai nevoie să știi adresele, te ții și spui birjarului: „La cuconu Iorgu” sau „la d. cutare” și ești sigur că nimeresti. Câinii latră din când în când, semn că a intrat un străin în oraș; birtașul îți umflă scoteala și te face să colinzi birtul până dai de o masă neocupată: aici e a dlui judecător, dincolo a dlui polițai, ici duii profesori, colo d. comandant al jandarmilor rurali. Aceeași împărțeală o găsești și seara la cinematograf. Vin toți și nu se mai salută nimeni, ca o familie, care locuiește împreună și-și dă binețe numai dimineața la culcare!

Și acum își închipuie ori cine fericirea ce o are când pleci și te cobori la gară să plătești birjarului, ființa cea mai nenorocită pentru că face drumul de câte 2—3 ori pe zi la gară și nu pleacă niciodată!

În tren îți aduni gândurile, ieși din moleșala ce te prinsese, în provincie boala e molipsitoare. Îndreptându-te spre București, ți-se pare că ai fost să vezi — cum faci la câte un an odată — vre-o rudă bătrână de care te desparte câteva generații și câțiva zeci de ani de progres. Casa ei e alta; găsești pridvorul cu pisica torcând și lingându-și labele; în casă e portretul răposatilor într'un cadru împodobit cu scoici și te îmbată mirosul gutuielor și al perelor rînduite pe dulap; portul ei e altul, ți-se pare că trăiești zece ani în urmă, n'ai ce să spui, te ușiți plictisit la cadrele de pe pereți o odaliscă rumenă la față și Hamlet îngenuchiat în fața Regelui și a mamei sale, șoptind în dosul unui evantai, tăleul piesei jucate de actorii din fund.

București, Iulie.

Românii și Slovaci din America.

Cleveland, 6 Iulie n.

Poporul slovac, care în țara veche, se luptă alături de Români și de alte neamuri nemaghiare, pentru păstrarea drepturilor naționale, a dat dovadă și aici în America, că e un element de ordine și de organizare.

Deși după cum știm noi și după cum chiar unii dintre fruntașii slovaci spun, în țara veche ei au fost mai înapoiați în cultură, dar ajunși aici văzând că între orizonturile Statelor-Unite, unde nu bântuiește aceia boală politică de interese maghiare, acelaș șovinism orb, ci fiecare neam e lăsat să se cultive în deplină libertate, au căutat să tragă folos din aceste împrejurări de viață.

Încă de prin anul 1906, când s'a ținut o mare adunare de protestare a Slavilor din Cleveland, contra proiectelor de legi ale proverbialului conte Apponyi. Atunci marea sală „Gray's Armory” găzduia de lume, atât Slavi cât și Americani. Fostul Mayor al orașului Cleveland, în acel timp, reședintele Tom Johnson, a ținut și el un discurs în favorul poporului slovac.

Și atunci Slovaci ca să arete că nu numai ei sunt aceia cari suferă nedreptățile oblăduirii ungurești, au invitat și pe Români organizati să ipe parte. Au invitat pe toate neamurile nemaghiare cari aveau să-și spună durerile lor, cu această ocaziune, când sute de cetățeni americani veniseră să audă lucruri pe cari nu le mai auziseră, să vadă și ei că oare e drept aceia ce trâmbează gazetelor ungurești din America sau nu.

S'a vorbit mult atunci și multă lumină s'a lăsat și în presa Americană, care se lua până aici după toate tertipurile gazetelor ungurești, cari începeau că în nici o țară de pe fața pământului (afară de Statele-Unite) nu se bucură popoarele

de atâta libertate, ca în cuprinsul țării ungurești și americanii credeau că așa trebuie să fie, pentru că nimenea nu se scula, să spună că nu e așa.

Ne aducem aminte cu oare-care jale de sfârșirile pe cari le făcăm noi prin 1906 ca să ne strângem șirurile și nu ne pricepeam destul de bine la acest lucru. Pe atunci organizația slovacă era în floare: Ei Slovaci aveau societăți vechi, fonduri puternice, preoți, învățători, oameni de afaceri cari contribuiau la întărirea organizației, iar noi?

Noi o biată foaie românească, luptându-se cu sărăcia și nepăsarea poporului, două parohii românești ai căror preoți se insultau reciproc și o opinie publică românească, care pornise pe zăgășul intereselor confesionale. Soarele speranțelor noastre trecea posomorât pe sub norii groși ai îndoielilor.

Mișcarea făcută atunci s'a domolit, iar proiectul lui Apponyi, după ce a trecut pe la Anele și Caiatele guvernului maghiar, după ce parlamentul i-a votat dreptul la viață, milosul și prea bunul monarh al Austro-Ungariei, cu iscălitura-i împărătească, a nimicuit ori-ce împotrivire contra acestui proiect păcătos, care s'a urcat apoi pe înaltul pedestal luând loc între celelalte bine-cuvântate legi ungurești.

Furtuna de protestări a trecut. Laudele ce s'a adus din partea noastră la adresa Slovacilor, au contribuit însă mult a deștepta ambițiunea de organizare și la Români și în acelaș an s'a și început mișcarea pentru înființarea unei Uniuni a societăților românești de aici la fel cum au și Slovaci. Încet încet am început și noi să ne mișcăm la îndemnul organizării.

Pe drumul nostru am întâmpinat atâtea pedeci și am îndurat atâtea sdruncinări. Deja pe la sfârșitul anului 1907, s'a început în America, o criză puternică, care a durat peste doi ani și care a zădărnicit o mișcare mai puternică, pentru organizarea noastră.

Lipsa de lucru și străduințele pentru câștigarea pâinei, au fost niște lovituri puternice, pentru mulți dintre românii noștri cari se aflau aici pe acel timp. Și abia după ce a trecut criza s'a început o mișcare mai vie, despre ale cărei perepeti s'a scris atât de mult, încât ne e și groază ca să le mai amintim aci.

Însă pregătirile ce s'au făcut la începutul acestui an, când a venit aici contele Apponyi, a dat ocaziune din nou Românilor, de a strânge legăturile de prietenie cu Slovaci, făcând cauză comună cu ei, la adunările de protestare ținute în Cleveland.

De atunci am căutat ca să pătrundem mai bine în mișcarea de organizare a Slovacilor, ale cărei urmări sunt destul de bune, căci sunt dovezi bine pipăite, cari le avem dinaintea ochilor.

În zilele trecute, comitetul unei societăți slovace din Cleveland, a scris fostului secretar al Uniunii, d. Aurel Crăciun, invitând pe Români la picnicul ce-l vor aranja Slovaci, în ziua de 4 Iulie, în pădurea Rockport Island, la o mică depărtare afară din oraș.

S'a trimis răspuns că nu vom putea lua parte în corpore, fiind invitarea Slovacilor sosită prea târziu, când deja soc. „Concordia” hotărâse să ia parte în corpore la picnicul soc. „Carpatina” tot în aceeași zi, dar că vom lua parte câțiva reprezentanți.

În ziua de 4 Iulie, după ce am mers în convoi până la petrecerea soc. „Carpatina” patru inși dintre noi, am pornit la petrecerea Slovacilor! Subscrisul, (fost secretar al Uniunii), d. Ioan O. Popaiov, actualul secretar, și un prieten, d. Petru Bratu.

Un loc păduros, arborii înalți sub a căror umbră deasă, un grup mare de oameni, gustând cu nesaț aerul curat dela țară, petrecând unii jucând, alții mai înghițind prietenește cu prietenii câte un pahar de bere, iar unii căsnindu-se să lovească cu mingea în gura unei caricaturi a lui Apponyi deasupra căruia sta scris un „Teremtete” unguresc.

Nu vreau să vorbesc, de aerul curat, de fochurile frumoase și de felul cum petrec Slovaci, ci numai de spiritul adevărat de înfrățire ce domnește între ei așa cum numai la Români noștri nu vom putea vedea.

Am stat câteva minute privind cum își petreceau de vesel Slovaci noștri, dar nu era puțință ca să putem distinge dintre ei, pe fruntașii lor, redactori, preoți, comercianți, etc., etc., și când zic că era peste puțință, înțelegem că toți își pe-

treceau la fel fără să observi ceva deosebite. Și doar acolo erau un Pankuch, redactorul foaiei slovace „Hlas”, preotul catolic J. Liscinsky, preotul luteran A. Jarosi, un comerciant bogat din Cleveland, J. A. Ferenciek, un fost profesor de stat din Ungaria, Michael Bruchach, care prigonitor de autorități pentru propagarea limbii slovace, a fost chemat de Slovaci aici, apoi alți fruntași slovaci.

La o petrecere românească, de bună seamă fruntașii stau mai rezervați, obiceiul din țara noastră pentru a nu scădea prestigiul de clasă.

Ne-am apropiat. Un fruntaș slovac, care ne cunoștea pe unii dintre noi, ne-a luat între ei. Îl întrebăm despre fruntașii mai cunoscuți. Ne arată un grup de oameni cari jucau o horă slovacă între arbori:

— Uite Mr. Pankuch, redactorul nostru, uite ăla e Rev. Jarosy, preotul luteran, uite celălalt e preotul catolic, rev. Liscinsky! Ne explică satisfăcut Slovacul nostru.

Ne văzu cam surprinși, de felul cum fruntașii slovaci se amestecă cu poporul așa încât nu-i mai putem deoschi, apoi adaugă zimbînd:

— Așa petrecem noi Slovaci!

Fraza asta din urmă a fost destul să ne convingem de spiritul democratic de înfrățire ce domnește între Slovaci și marea deosebite dintre ei și noi.

La noi însă se sapă zilnic la șanțul de despărțire, între cei cari au avut norocul, mijloacele și împrejurările de a se lustrui prin școli. Zi de zi se vorbește, se scrie, se propagă o solidaritate așezată pe postamentul din multe țări din Europa, care devizează poporul în clase, după cultura sau poziția materială a unuia sau a altuia.

Zi de zi ni-se amintește să nu luăm în deșert povețele sterpe de fapte, ale acelor cari i-a ajutat norocul să se lustruiască, să primim îndemnul ascultării, fără să mai privim înapoi la trecutul plin de contrarietăți.

Slovaci sunt însă de altă părere. Ei și-au înșușit spiritul american, nimicind aceste deosebiri, dar în acelaș timp ei dau „Cesarului ce-i al cesarului și lui Dumnezeu ce e a lui Dumnezeu”, ei își cinstesc pe fruntașii lor, iar fruntașii cinstesc pe aceia cari îi cinstesc și astfel solidaritatea dintre ei e cu baze mult mai sănătoase ca în organizația noastră.

Nu facem observațiile acestea cu răutate de inimă, ci facem numai o asemănare între noi și Slovaci, asemănare bazată pe adevăr și nu pe poezii, față de acci cari ne pretind supunere, oarbă la toate povețele, fără că masa poporului să aibă voie de a-și manifesta încrederea lui față de acei cari de multe ori se pretind aceia ce nu sunt.

Nu e de vină poporul român din America, că și-a înșușit o parte din spiritul american, de a se manifesta slobod și fără umiliri, lucru pe care mulți dintre leaderi îl iau drept „răsvrătirea masei inconștiente” câtă vreme aceasta prefacere e reclamată de spiritul vremilor nouă, de libertate a gândirii și a organizării.

N. C. Zamfirescu.

Cronică externă.

Comitetul balcanic și Turcia. Săptămâna trecută a avut loc în Londra adunarea anuală a comitetului balcanic, sub președinția lui Noel Bokstone.

În discursul său președintele a arătat păreri contrarii a diferiților oameni politici competenți cu privire la situațiunea în Turcia.

Cu privire la restabilirea ordinii în Turcia, comitetul în totdeauna a propus să se studieze mai întâi starea și împrejurările interne ale imperiului otoman și după aceea să se facă convenițele interveniri în sensul dictat de rezultatele cercetărilor.

Sir Uestleyky, membru în comitet, a spus că constituția turcească a fost schimbată, că funcționarii au fost înoiți, dar cu toate astea faptele ce se petrec zilnic au rămas aceleași. Din rapoartele cele mai demne de crezare se vede că Abdul Hamid tot mai domnește.

Sir Edwir Piers condamna politica guvernului tinerilor turci, care urmărește turcirea elementelor diverse din imperiu. O asemenea politică dusă față de numeroasele elemente străine nu poate nici odată restabili pacea în țară. Și acea-

sta este unica mare greșeală a guvernului din Constantinopol, care nu va avea succes în guvernământul său până ce nu va reveni pe adevărata cale constituțională. De altfel lucrul acesta se poate opera și de acum înainte, căci în presa turcă opoziționistă se observă multe critici juste la adresa guvernului, lucru ce nu se întâmplă în timpul humidian, când toate celea se făceau pe ascuns.

A vorbit apoi d-șoara Gertruda Bell, rezumând cele văzute cu ocazia unei călătorii în Turcia, insistând asupra progresului constat în provinciile din Asia.

D. Scott a arătat că comitetul balcanic a comis o mare greșeală punându-se fără nici o rezervă în serviciul tinerilor turci, din cauză că funcționarii și ofițerii actualului regim, oameni preținși cu cultură nouă și superioară, cari pot discuta cu oarecare competență chestiunile lor profesionale, sunt mult mai periculoși libertăților publice și dezvoltării naționalităților din imperiu, decât vechii funcționari și ofițeri inculți dar conștienți de ignoranța lor.

Sir Artur Ewans, a arătat că greșelile politice turcești rezultă din introducerea unor anumite idei apusene nepotrivite și protestează în contra nimicirii sistematice a Albaniei de nord.

Turcia e gata de război. Se anunță că în clipa când noul generalisim al trupelor din Albania, pașa Abdulla, va ajunge în Albania, guvernul otoman va considera terminate toate tratativele de împăcare cu revoluționarii și va soma guvernul muntenegrean să desarmeze pe malisorii refugiați în Muntenegru și să-i extrada Turciei.

Mamud Sefket pașa, ministrul de război a declarat, că Turcia nu dorește războiul, dar este pregătită de mult să-l întâmpine. Totodată, ministrul a mai declarat că guvernul turc speră că puterile străine nu se vor amesteca în afacerea aceasta internă a Turciei, pentru că se știe foarte bine că în chipul acesta s'ar periclita întreaga pacea Europei.

În trei-patru zile se va alege dar, dacă se va declara război în Balcani sau se vor termina hărțuierile de până acum.

Anunț școlar.

— **Internatul de fetițe din Brașov cu Școală de menaj și industrie casnică.** —

Reuniunea femeilor române din Brașov aduce la cunoștința onoratului public condițiile de admitere în Internatul său, pe care îl susține și subvenționează cu o sumă însemnată spre a putea primi eleve cu taxe cât se poate de reduse.

Învățământul practic cuprinde: pregătirea bucatelor, întreținerea locuinței, spălatul și călcatul, legumăritul, croitul de rochi și de rufărie, cusutul cu mașina, diferitele lucruri de mână până la cele mai variate broderii, executarea jachetelor împletite, țesutul la război dela cele mai simple până la țesături de Smyrna, covoare și costume naționale.

Învățământul practic se completează cu învățământul teoretic, tratând despre teoria bucătăriei cu tot ce cade în sfera unei bune economii de casă, teoria croitoriei, contabilitate și chimie culinară, igienă, în deosebi religioasă, limbă și literatură română, limba maghiară și germană, cântări, desen, educațiune familiară.

Localul Internatului este proprietatea Reuniunii și este situat în cea mai frumoasă parte a orașului și se compune din două corpuri de casă împreună cu curte și grădină mare.

Primirea elevelor în internat se face cu 1 Septembrie st. v. (14 Sept. st. n.) Deoarece numărul locurilor este limitat, părinții doritori de a aduce fiicele lor, sunt rugați a anunța cât mai din vreme înscrierea.

Taxa anuală este pentru întreținerea și instrucțiunea completă de 400 cor., inclusive îngrijire medicală și băi, adică câte 40 cor. lunar. Taxele se plătesc anticipativ lunar, cu obligământul de a achita toate 10 lunile ale anului școlar.

Elevele solvente vor trebui să aibă vârsta de 12 ani, să prezinte certificat de școală, de botez și de revaccinare.

Fiecare elevă va aduce cu sine: rufărie de corp, câte 6 bucăți, cămăși, pantaloni, camisoane, ciorapi și 12 batiste. Așternut de pat, saltea, 2 perini și plapomă cu câte două rinduri de rufărie (4 fețe de perină, 2 cearșafe de plapomă și 2 cearșafe de saltea (lepedee). Ștergare și serviete câte 4. Un cuțit, o furculiță, o lingură mare și o linguriță mică. Perie de haine, perie de cap și perie de dinți, pieptene rar și des. Un palton (haină de iarnă) o cărpă sau un șal pentru curte.

Pentru uniformitate s'au reglementat costume uniforme precum și șorturi uniforme, pe care elevele trebuie să și-le lucreze în internat.

Localul și direcția internatului se află în Brașov, șirul Spitalului Nr. 10.

Informațiuni se pot lua dela prezidenta Reuniunii, Brașov, str. Fântâni 34.

Maria B. Baiulescu,
prezidentă.

Ioan Lengheru,
secretar.

INFORMAȚII.

ARAD, 27 Iulie n. 1911.

— **Buletin meteorologic.** Institutul meteorologic anunță vreme caldă, fără vre-o schimbare în temperatură.

La amiazi temperatura a fost de 31° în Budapesta, de 38° în Arad.

— **Regele Carol în Transilvania.** Din Brașov ni-se scrie: M. Sa Regele Carol al României a făcut Luni la orele 6 după amiazi o preumblare cu automobilul până aproape de Brașov.

La întoarcere Suveranul s'a oprit puțin pe valea Timișului.

Tempul era foarte frumos.

— **Victimele lui Mangra.** Din Oradea-mare ni-se scrie: „Ați avut dreptate când ați afirmat că nu consistorul a aprobat atitudinea vicarului transfug. După consistor, ciracii lui Mangra s'au adunat la un tainic convecticol, prezidat de protopopul Ilie Moga dela Răbăgani. Hangul l'a dus protopopul Toma Păcală, care, după ce a arătat „campania ultraștilor” împotriva lui Mangra, a propus celor de față să respingă aceste atacuri.

Și sârmanii preoți s'au executat și au iscălit... A iscălit până și simpaticele noastre Tulbure!...”
Câți vor fi regretând ce au făcut?

— **Călduri caniculare.** Căldura în Europa întregă continuă sufocantă. În Franța, Germania, Anglita s'au întâmplat numeroase cazuri de insolație. În Ungaria de zeci de ani n'au mai fost călduri ca în zilele aceste.

Ieri, Miercuri, la *Kaposvár* temperatura în umbră a fost 37% Celsius, în soare de 46%. Doi oameni s'au îmbolnăvit de insolație. — La *Becicherech* temperatura a fost de 50%; la *Solnoc* de 46%. Pretutindeni au fost numeroase îmbolnăviri.

În *Viena* căldura a fost ieri și mai intensivă. Dimineața termometrul arăta 27% în umbră; la amiazi, în umbră, 35%, iar în soare 42% Celsius. Salvarea a trebuit să intervină în nenumărate cazuri.

În *Arad*, căldura e insuportabilă. Termometrul arăta 36% în umbră, 40% în soare.

Din celelalte țări vin următoarele știri:

Paris. Căldurile continuă cu aceeași intensitate. Ieri termometrul a arătat 36 grade și 7 zeceimi la umbră.

La *Nantes* au fost 38 grade și jumătate de căldură; numărul cazurilor de insolație la *Nantes* e foarte mare.

Gotha. Un ziar de aci află că 100 de soldați din regimentele 71, 94 și 95 de infanterie au

fost puși în imposibilitate de a mai înainta din cauza căldurii. Doi dintre soldați au murit. Marșul a fost întrerupt.

Berlin. Ieri din cauza căldurilor teribile au căzut numeroase persoane pe stradă. Azi temperatura a mai scăzut.

Köln. La abatorul de aci au murit 318 porci dintr'un transport adus din Germania de Nord.

Londra. Aci căldurile au devenit și mai insuportabile. Dimineața barometrul arăta în umbră 35 grade Celsius, iar la amiazi se ridică la 40 grade.

Sunt mai multe victime de insolație.

— **Recoltă arsă.** Din Oravița se telegrafiază că în comuna Tievani-mic recolta de grâu de pe 1000 de jugăre, strânsă pe câmp, a ars. Focul s'a ivit în urma unei schinte aruncate de mașina de îmbletit. Pagubele se urcă la 100.000 coroane. Proprietarul mașinei s'a ascuns, de teamă ca nu cumva să fie luat la bătaie de oamenii necăjiți, cari și-au pierdut rodul unei munci îndelungate.

— **Pentru inundații din Moldova** am primit dela d. Horia P. Thomas, contabil la „Munșianul” din Radna, suma de 5 cor.

— **Limba românească în armată.** Ministrul honvezimii publice mai multe premii pentru manuale militare. Intre altele un premiu de 400 coroane pentru cel mai bun manual din care ofițerii să învețe limba românească. În afară de premiu autorul va primi și un onorar corespunzător.

— **Școala d-nei Iudita Secula.** Suntem rugați să avizăm publicul românesc că d-na Iudita Secula, fosta directoră a școlii de fete din Arad, își susține și pentru anul viitor școala d-sale particulară, în care elevele primesc instrucție chiar și pentru cursurile superioare. Ditoarele sunt rugate a se anunța d-nei Secula. Adresa: Arad, Strada Deák Ferencz, Nr. 5.

— **Corfescu în Mehadia.** După cum suntem informați, d. Nieu Corfescu, cunoscutul tenor operă va concerta Marți, 1 August, la Mehadia, în sala localului Kursalon.

În același timp putem anunța că d. Corfescu a luat angajament să cânte la toamnă în Arad, în trei seri consecutive, pe scena teatrului din localitate. Fiește d-sa va cânta numai în open clasice.

— **Poezia japoneză.** În „Viața românească” dela Iași se publică în traducere câteva poezii japoneze din veacul al VIII-lea. Dăm și noi un din ele:

Pe fața ei erau culorile pădurilor de toamnă,
Formele erau atrăgătoare ca bambusul gingaș
Necunoscute erau visurile ei de viitor:
Nădăjduiam pentru ea o viață lungă ca un cablu,
Iar nu trecătoare ca roua ce cade dimineața
Și dispăre înainte de înserare,
Ori ce ceata care se ridică seara
Și pe care dimineața o împrășteie.
Chiar noi care n-o cunoaștem decât din auzite
Și care numai cât o întrezărisem
Suntem cuprinși de-o adâncă părere de rău.
Ce trebuie să fie atunci durerea
Tinărului ei soț,
Care împărtășea patul ei
Brațele lor înlănțuite fiindu-le perină?
Nemângâiate trebuie să fie gândurile lui când e
cald.

Desnădăjduite trebuie să-i fie dorințele.
Vai, acia care ne-a părăsit
Printr'o ursită așa de prematură.
Era în adevăr asemenea cu roua de dimineață
Sau ca ceata de seară.

— **Incendiul din Constantinopol.** După o nouă constatare peste 100 de mii de oameni au rămas fără adăpost. Au fost nimicite de flăcări 9000 clădiri. Au dispărut 14 persoane, se crede însă că numărul victimelor este cu mult mai mare.

Au fost răniți 400 polițiști, 11 persoane și-au pierdut vederea, 20 persoane au încubuit de goază.

După raportul oficial al direcțiunii poliției au ars în *Stambul* 2224 de case, mai bine de 300 de prăvălii, 16 moschee, clădiri publice și anume: birourile statului major și ale municipalității, postul de jandarmerie, 2 băi, un mausoleu, 2 m-

năstiri de derviși, câteva școale. Raportul constată că focul a izbucnit din cauza imprudenței persianului Mehmed care a lăsat un mangal aprins în camera unui han.

Mehmed și tovarășul lui Muhtar au fost arestați. Raportul desminte zvonurile despre o erimă incendiară. Persoanele arestate sunt simpli hoți. Guvernul a destinat suma de 5000 de lire pentru amnistia. Cea mai mare parte din ziarele turcești au deschis liste de subscripție. Raportul poliției confirmă numai că un mohamedan de nouă ani din Creta și un armean au pierit în flăcări. Comitetul june ture a pus la dispoziție localitățile clubului său pentru persoanele rămase fără adăpost; comitetul distribuie și merinde.

Starea ministrului de război e satisfăcătoare. În incendiul din Sentari a ars numai o casă. Incendiul din cartierul Balat a distrus și trei sinagoge și o școală.

— **Sănătatea dlui D. A. Sturdza.** Din Viena ni-se scrie: Duminecă ministrul plenipotențiar Mișu a vizitat pe d. D. Sturdza, fost ministru-șef al României, în sanatoriul Konried din Edlach (Austria), unde a avut o lungă convorbire cu dânsul cât și cu d-na Zoe Sturdza, anunțându-le că diferiți oameni politici români trecând prin Austria îi vor vizita.

D. Mișu a găsit pe d. Sturdza într-o stare de excelentă sănătate.

— **Ce poate face unirea?** După alegerea dela Orăștie, Români din Bobâlna precum și din alte comune mai simțitoare și pline de mândrie, au pornit boicot contra jidanilor dela ei, nevrând să le mai între în crășmă și în boltă; — că Români din Valea-Iepii au pornit boicot contra popii lor cel stricat: Marian, — și mai știu aceea, că la Cebea (lângă Baia-de-Criș) statul a pus în coastele școlii gr.-or. române o școală de stat contra căreia cinstiții Români dela umbra Goronului lui Horia și a Crucii lui Iancu, au hotărât boicot prin aceea, că nimenea să nu-și deie copiii la școală ungurească a statului.

Mulți nu vor ști la ce sfârșituri s'a ajuns cu aceste boicotări naționale. Le spunem azi pe scurt:

1. Jidanul din Bobâlna s'a ținut cât a putut. A stat în sat încă mai mult de jumătate de an, dar și Români s'au ținut bine și nu le-a trecut ura de azi până mâine! Inzadar fiul lui Iuda a trimis repetite rugări de iertare fruntașilor români, făcându-i „îndreptare”, nu l-a mai crezut nimeni, și l-au încunjurat ca pe trimisul necuratului! După jumătate de an a trebuit să-și iee catrafusele și să plece din comună! A lăsat în case o femeie română, doar mai face ea ce poate cu ruinatul „chifșeft”, că de el fugea lumea ca de un ciumat.

Alți jidani din jur, simt și ei ura și răzbunarea poporului și încă doi sunt pe ducă. Fac vânzător ce au și pleacă.

2. Popa Marian a trebuit să se pustiască din Valea-Iepii. A luat frunza în buze și a plecat. Oamenii au izbit și spart oale cu cenuse pe urma lui, în loc de treasuri de bucurie.

3. Școala ungurească de stat din Cebea, a stat o crăsmă nou deschisă, dar în care nu vrea luștii să intre! Doar doi copii de Țigan de-i băteau școala. Dela o vreme a trebuit să-și iee catrafusele și dascălul de stat, neavând pe cine să fericească căci cinstiții noștri frați Români au dus aci cel mai nobil boicot: alipindu-se cu drag de școala și cultură românească, și ferindu-se de înghita cultura străină, care visa să le fure suferințele!

— **Accidentul aeroplanului Vlaicu.** Din București ni-se scrie: Marți spre seară, vântul lăpădășindu-se puțin, d. Vlaicu și-a scos aparatul din garaj și punând motorul în funcțiune a pornit pe câmpul Cotroceni.

În momentul când a părăsit însă pământul, a pricină că aparatul nu era bine pus la punct, și a năvălit spre partea dreaptă rupând aripa. În asemenea condițiuni experiențele n'au mai putut continua.

Imediat ce se vor face reparațiunile necesare d. Vlaicu va reîncepe experiențele de sburat cu noul său aparat.

• Tot aseară pe câmpul Cotroceni au continuat exercițiile de sburat ale ofițerilor aviatori. Toți cei trei elevi și anume dnii loc. Zorileanu, Istrati și în deosebi Capșa, au executat evoluțiuni admirabile.

— **Sibiieni la ministrul de finanțe.** Cetim în „Tel. Rom.”: O deputațiune din Sibiu, sub conducerea deputatului dietal Emil Neugeboren, s'a prezentat de curând la ministrul de finanțe Lukács. În numele deputațiunii a vorbit primarul sibiian Albert Dörr, rugând pe ministru să dispună cât mai curând, să se facă sondajii, pentru a căuta gaz sub pământ pe teritoriul Sibiului și în folosul acestui oraș. Ministrul a primit cu multă prevenire deputațiunea sibiiană și a promis, că va împlini rugămintea.

— **Inecat.** Ioan Stoisor, un țăran de 77 ani din comuna Porcești, s'a dus Vineri după amiază să se scalde în Olt. Câțiva copii au văzut cum bătrânul se apropie tot mai mult de un loc primejdios al râului și i-au strigat să fi băgător de seamă. Moșneagul însă n'a ascultat de copii, și în câteva clipe a fost înghițit de valuri.

— **Atentat împotriva unui vapor.** Din New-York se anunță: Împotriva unui vapor cu emigranți s'a săvârșit un atentat cu bombe pe când vaporul se afla în mijlocul fluviului Hudson. Vaporul aparține unui italian, care a primit în mai multe rânduri amenințări dela „Mâna Neagră”. Pasagerii cuprinși de panică au voit să se arunce în apă și numai cu greu au putut fi calminați.

Pagubele materiale sunt neînsemnate.

— **Carne din Argentina.** Într-o ședință a Reichstagului vienez, primul-ministru Gautsch a răspuns la interelările ce i-s'au făcut în chestia importului de carne din Argentina.

Dânsul a spus între altele că importul și exportul privitor la cele două state, adică Austria și Ungaria s'a aranjat în anul 1867 cu ocazia împăcării dintre cele două state. Asupra importului și exportului decide articolul 20 din 1897.

Austria și Ungaria este un teritor economic comun, deci nu este indiferent pentru unul dintre cele două state, dacă unul se opune la import sau export.

Cu privire la import s'a încheiat o normă obligatorie între cele două state.

Pentru exercitarea acestei norme s'a încheiat o altă înțelegere. S'a stabilit mai înainte între cele două state să evite importul din țări de peste ocean deci și din Argentina.

Pentru importul carnei din Argentina, trebuie consimțământul ambelor guverne, și în cazul când unul dintre guverne se opune, pe baza normei încheiate, aceasta este obligată și pentru celălalt guvern.

Pentru cazurile când nu există o convenție pentru import sau export, s'a încheiat un proces verbal între cele două guverne.

Un astfel de proces verbal s'a încheiat între cele două guverne și în chestia importului carnei din Argentina, și acest proces verbal îl numește opoziția, convenție secretă. Ceea ce a fost cauza atâtor interelări.

Esența acestui proces verbal este că dacă unul dintre cele două guverne se opune la început, atunci acea opunere trebuie să o respecte și celălalt guvern deoarece Austria și Ungaria au un teritor economic comun.

x Atragem atenția ca. cetitori, cari voină să-și comande cămine, să se adreseze fabricii Tamássy Iózsef din Cluj, str. Monostori 7, când stă la dispoziția cumpărătorilor cu bogat asortiment de căminării de teracota și majolică. Prețuri efitine, cumpărătorii rimese garanță.

Dr. VICTOR GRAUR.

Medic universal, medic școlar calificat, profesor de igienă.

Institut de dantistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22. — Etajul I în fața palatului administrativ (comitatului)

Negustori, industriași, meseriași români.

Ziarul nostru a hotărât publicarea unui tablou statistic al tuturor negustorilor, industriașilor și meseriașilor români din Ungaria.

Adresăm deci, tuturor celor interesați rugămintea să ne comunice cât mai în grabă numele firmei, orașul și strada unde se găsește atelierul sau prăvălia lor.

„TRIBUNA”

ECONOMIE.

Din istoricul cooperăției.

— R. Owen, Pionierii dela Rochdale, Buchez și discipolii săi.

D I. Enescu.

II.

Ideia tovărășiei nu este a se căuta în vremile noastre. Ea este tot atât de veche, ca și omenirea, de aceea o dată hotărâtă a începutului ei, nu se poate stabili.

Pentru satisfacerea trebuințelor, cari în cursul timpului s'au ivit printre oameni, s'a simțit necesitatea să se ia în ajutor și alte forțe, să se întovărășească unii cu alții, ca astfel și izbânda să fie mai sigură. Astfel întâlnim la popoarele vechi tavrășii de vânat, țărilele popoarelor nomade nu sunt altceva decât niște tovărășii în formă primitivă, chiar viețuirea în sate și cătune nu e făcută decât tot de chiagul tovărășiei.

Între tovărășiile acestea primitive și între cele din ziua de azi a lipsit însă continuitatea sistematică, de aceea cooperativele de azi, deși au principiul ajutorării reciproce, totuși sunt a se privi, ca o creație a timpului mai nou.

Cei dintâi, cari au văzut foloasele acestor tovărășii au fost englezii și Anglia este a se privi ca leagănul mișcării cooperative.

Primele urme din această mișcare cad prin anii 1825—1830. În revista din Brighton „Cooperator” anul 1828 găsim chiar o teorie a acestui sistem, dezvoltată de Dr. William King.

Acela însă, care a răspândit ideile cooperative, care și-a creat o școală și un sistem a fost Robert Owen.

Om instruat în chestiile economice, căută cu ajutorul ideilor creștinești, să aducă o „schimbare în caracterul și împrejurările de trai ale oamenilor” și ca un apostol cutreera, urmat de discipoli, orașele Angliei, unde își desvolta teoriile sale. Scopul, în serviciul cărora puse mișcarea cooperative, avea o țintă foarte înaltă. Dr. H. Müller ne arată în studiul său asupra mișcării cooperative internaționale, direcția unde ducea stăruințele lui Owen. El voia să înființeze:

1. „O centrală a cooperativeelor cu filiale în toate părțile pământului;

2. Crearea unei schimbări în caracterul și în împrejurările, cari favorizează opinia publică, prin adunări, conferințe, misionari, publicații ieftine, prin schimbarea reciprocă de produse după principii drepte și cu eschiderea concurenței personale și în sfârșit prin întemeierea de comunități ale solidarilor interese”.

În 1835 înființă în Londra „societatea tuturor claselor și națiunilor” cu două secții, una în Manchester și alta în London. Ca să câștige și celelalte națiuni pentru această centrală, întreprinse prin Europa o călătorie mai lungă, unde căuta să-și desvolte ideile lui reformatorice oamenilor cu influință din diferite state. Stăruințele lui însă n'au avut rezultate, deoarece pe continent nu se cunoșteau principiile cooperative. Se mărgini numai la țara lui, unde desvoltă o activitate din cele mai frumoase și unde ideile lui formase o școală. Astfel în aceste vremuri găsim „Coloniile agricole”, unde oameni întovărășiți, duceau după muncă lor traiul împreună și aveau întreținere în caz de boală și bătrânețe. Nu numai în țărânițe, dar în toate clasele de jos, pătrunse ideile lui.

În 1844, pe urma unei greve, câțiva muncitori din Rochdale, chibzuiau cum ar putea să-și îmbunătățească soarta lor atât de amară. Cunoșteau ideile asociației și se hotărâră deci, să înființeze o tovărășie, prin care să-și procure alimentele

necesare. Cu o răbdare vrednică de admirat și care e caracteristică la englezi, au adunat micile lor cotizații de 2 penny pe săptămână și la sfârșitul anului aveau 700 fcs. Cu această sumă cumpărară unele articole pentru trai, cari se vindeau la membri odată pe săptămână, Sâmbăta seara. După mari greutatea tovarășia începu să dea înainte, în doi ani se mări și câștigă și vinderea tabacului și al ceaiului, cari le aduceau frumoase venituri. În 1851 magazinul se deschidea în fiecare zi, numărul membrilor se urcă la 600 și făcea vânzare la săptămână de 5950 fcs. În 1859 tovarășia avea 3000 de membri cu un capital de 750.000 fcs, făcea vânzare anuală de 2½ milioane și avea un venit de 250.000 fcs.

Tovărășia aceasta nu se ocupa numai cu cumpărarea de alimente pe seama membrilor, ci avea și alte țante. Așa de pildă în statutele lor găsim:

- „Construirea sau cumpărarea de case comode și sănătoase pentru asociați;
- Acvirarea prin cumpărare de terenuri, cari mai întâi să se cultive de brațe neocupate și mai pe urmă să se împartă ca proprietăți individuale între asociați.
- Consacrarea unei părți din veniturile viitoare pentru crearea de stabilimente comune pentru instrucțiune și dezvoltarea morală a membrilor”, etc.

Exemplul pionierilor dela Rochdale — așa se numesc aceștia — în curînd a fost imitat și de alți lucrători, iar azi mulțimită curajului lor, găsim în Anglia cele mai bine organizate societăți de consum. În 1845 se întemeie încă o tovarășie, în 1846 alta. În 1847 trei, 1848 două, una în 1849, patru în 1850 și șase în 1851. În anul 1863 erau 332 de societăți cu 90.458 de membri și cu un capital de 10,732.875 fcs.

După economistul Valleroux, cel dintâi, care a descris asociațiunile muncitorimii în Franța, a fost I. P. Buchez.

Acesta redacta „Jurnalul științelor morale și politice”, care mai târziu își schimbă numele în „l'Européen”, unde timp de mai mulți ani își dezvoltă ideile sale asupra acestor fel de asociații cu un „capital social neatingibil și indisolubil”. Ajutat de câțiva prieteni, sările mergea și ținea prelegeri economice muncitorimii, fără nici o remunerare, cu toate că era sărac, ba întemeie o tovarășie (1823), care însă în curînd se dizolvă. Fiindcă revista sa „l'Européen” n'avea mulți abonați și mai ales între muncitorime nu era de loc cunoscută, pentruca săși răspândească mai bine ideile lui căută un alt mijloc.

Articolul despre asociații, în care arăta munci-

torimii cum își poate „îmbunătăți soarta fără violență și fără ajutorul statului”, îl tipări pe niște cvarturi de hârtie și-l împărți pe la atelierile și locuințele lucrătorilor.

Nu mult după aceasta un lucrător argintar cu numele Leroy, se prezentă cu articolul la Buchez, cerîndu-i deslușiri.

Convins de avantajile unei tovarășii, ajutat cu parale de niște filantropi, întemeie dimpreună cu alți trei prieteni „asociația lucrătorilor bijutieri” („l'association des ouvriers bijoutiers en doré”). Cu micul capital de care dispuneau își cumpărară unelte și deschiseră un atelier, în care toți erau egali, lucrau în frățietate câte 11 ore la zi, se rugau lui Dumnezeu cetînd în toată dimineața că un capitol din evanghelie, iar Duminica mergeau împreună la biserică. Atelierul acestor lucrători se mări tot mai mult, ajunse să poată da ocupație și altor muncitori fără de lucru, cari mai pe urmă puteau deveni și ei membri.

Intre muncitorime Buchez câștigă o mulțime de discipoli. Aceștia întemeiară pentru răspîndirea ideilor cooperative revista „l'Atelier”, care avu o soartă mai bună ca „l'Européen”.

Pe coperta acestei reviste se aflau cuvintele: „Acela care nu voește să muncească, nu-i ertat să mănânce”, pentru care motto au îndurat și proces de presă. Vedem deci că și atunci, ca și acum, adevărul nu era suferit. Cărturarii nu erau admiși la foaia lor decât ca membri corespondenți.

Revista deci era redactată de lucrători și adresată lucrătorilor. Cu ea voia să se aperse mai ales contra acelor, „cari sub scutul instruirii îi împingea spre depravare”. „Vom ataca pe toți aceia, cari au uitat că morala este, în acelaș timp, cel mai bun sfetnic și cea mai bună igienă pentru cel sărac”, scriau ei într'un număr din jurnalul lor.

În curînd urmă o tovarășie a eroitorilor a tipografilor. În vremea revoluției dela 1848 găsim 200 de cooperative productive, toate în cea mai frumoasă dezvoltare.

Lovitura de stat din 2 Decembrie 1851 a fost pentru cooperative un mare dezastru. După o liniște de 10 ani, în mișcarea cooperăției a urmat o reculegere, mulțimită căreia Franța ocupă astăzi locul prim, ce privește organizația cooperativelor productive.

POȘTA REDACȚIEI.

Deva. Anunțul, fiind imprimat în tipografie străină, nu se poate publica.

Machidon. Credem că a fost de ajuns cât s'a

scris. La nevoie vom mai reveni, deocamdată a fost destul. Mulțumită pentru lămuriri.

București. A plecat la Călimănești, de acolo pleacă la Govora.

Redactor responsabil: Iuliu Giurgiu.
„Tribuna“ institut tipografic, Nichin și 1911.

REISZ
MIKSA
fabrică de
MOBILE
în
Oradea-mare-Nagyvárad
Calea Rákoczi-ut No 14.
(Lângă Apolo).

GRUBER DEZSO

magazin de pălării și articole
de modă pentru bărbați.

Cluj-Kolozsvár,
Colțul străzii Wesselényi și Szép,
vis-à-vis cu hotelul »Fészl«

Noutăți în pălării de domni și
copii, albituri, cravate și toffelul
de articole.

Prețuri solide!

Serviciu conștiințios!

Leon Tolstoi.

70

RĂȘBOIU ȘI PACE.

ROMAN.

Trad. de A. C. Corbul.

(Urmare).

Lupta se mai liniște și soldații ieșiau vorbind de prin străzile lăturănice.

— Mai ești încă în viață, Petroff? întrebă unul din ei.

— Că bine i-am fript, nene, spuse un altul; n'au să se mai întoarcă de acum încolo. Noaptea e așa de neagră că începuseră să se bată între ei; nu-i nimic de băut p'aci?

Pentru cea din urmă oară Francezii fură respinși și piesele lui Tușin încunjurate de infanterie sgomotoasă, o porniră la drum din nou.

Părea un fluviu sumbru care curgea în aceeaș direcțiune, cu un murmur de cuvinte, un sgomot de copite și un scârțait de roți. Dar, stăpânind sgomotul surd al valurilor, strigătele ascuțite și gemetele răniților umpleau văzduhul. Vaetele lor păreau a umple întunericul din toate părțile.

Apoi un fel de vârtej se produse în această masă mișcătoare; un general călărind un cal alb și urmat de suita sa trecu rostind câteva cuvinte. Numai decât întrebări curioase se ridicară de pretutindeni:

— Ce a zis? — Unde mergem acum? — Nu poposim aci? — A felicitat?

Și masa mișcătoare își strinse rîndurile, căci se răspîndi svonul unui popas.

Cu toții se opriră în mijlocul unei căi mocirloase. Se aprinseră focurile și convorbirile fură reluate.

Căpitanul Tușin trimise pe un soldat să caute un medic pentru junkerul și luă loc la marginea unui foc Rostoff se târi lângă dânsul. Tremura de friguri, de durere, de frig, de umezeală. Somnul îl îngreua și cu toate astea nu putea adormi din pricina durerii arzătoare pe care o simțea în mâna rănită. Aci închidea ochii, aci privea cum arde focul ori silueta lui Tușin, șezând jos pe pământ; și ochii mari, buni și inteligenți ai lui Tușin îl măsurau cu simpatie și milă.

Din toate părțile se auzea sgomotul infanteriei ce se instala pentru noapte. Acum soldații nu mai păreau un fluviu curgând neîncetat în noapte, ci o mare ce începea să se liniștească, după furtună.

Inconștient, Rostoff privea și asculta tot ce se petrecea în juru-i. Un soldat se apropie de foc, șezu pe vine, își întinse mâinile deasupra flăcărilor și întoase capul.

— Imi dați voe, Nobleta voastră? se adresă el lui Tușin. Mi-am pierdut compania și nu știu ce să fac spre a o regăsi.

Apoi veniră alți doi soldați, înjurîndu-se între dânsii și dând săși smulgă unul altuia o pereche de cizme vechi găsită în drum.

Un soldat slab și palid, cu gâtul învelit cu o batistă însângerată, ceru apoi cu o voce mănioasă, strigând:

— Nu cumva o să murim aci, ca niște câni?

Apoi veni și un soldat vesel și poznaș:

— Foc, foc, dațimi foc cald pentru infanterie! Mulțămim pentru jăratec, o să vi-l înapoiem cu câștig, adaogă el dispărînd în întunec cu un lemn arzând.

— Tot te doare? întrebă Tușin pe Rostoff.

— Rău de tot.

Dar în clipa aceea Tușin fu chemat la general.

Nu departe de bivouacul artileriei, într'o cocioabă așezată pentru împrejurare, prințul Bagration ședea la masă, întreținându-se cu câțiva generali.

Prințul Bagration le adresa mulțămirile sale și se interesa de amănuntele luptei. Generalul care, la Braunau, își prezentase trupele lui Kutuzoff, povesti că abea începuse lupta, că el și eșise din pădure, își adunase eclerorii și lăsându-i să treacă înainte, se năpusti cu două batalioane asupra Francezilor pe cari îi înșiră cu baionetele.

El nu adaugă că lucrul acesta nu avusese loc și că așa ar fi dorit să facă, dar el regreta așa de tare că nu'l făcuse încât era sigur că așa se întâmplase.

— Și trebuie să spun excelenței Voastre, urmă amintindu'și de amabilitatea lui Kutuzoff față de Dologow, că soldatul degradat Dologow a făcut prizonier sub ochii mei un ofițer francez, și că s'a purtat deosebit de bine.

— Atuni, Excelență, am văzut și atacul regimentului Pavlogradtzi, zise Gerhoff privind cu neliniște pe cei de față, căci de fapt nici nu-i văzuse pe husaci în ziua aceea. Și el repetă ceea ce auzise: „Au sfărîmat două careuri”.

Cum deschise Gerhoff gura, ceilalți ofițeri zămbiră așteptând dela el, ca în totdeauna o glumă; dar fiindcă cele ce spunea el era spre gloria armatei, ei luară numai decât un aer serios, cu toate că știau că nimic din ce spusese Gerhoff nu era adevărat.

(Va urma).

Un commis,

practică bună în branșa de manufactură aplicare, sub condițiuni favorabile, la Ioan Comșa & Fiii în Săliște (Szelistye).

ca generală de asigurare, soc. pe acții.

CONCURS.

Pentru ocuparea a două posturi de funcționari la Banca generală de asigurare, soc. pe acții în Sibiiu, să publică prin această zărire în termenul și sub condițiunile sta-

concurenții au să dovedească:

1. Că au absolvat cu succes bun, cu mențiune de maturitate sau diplomă, vre-o școală comercială superioară și

2. Că sunt deplin sănătoși, că au satisfăcut obligațiilor militare și că nu sunt căsătoriți de 36 de ani.

Că alegeți

Vor primi salariu anual, — amăsurat pe luni și vrăstei, — care salariu însă nu va fi mai mic ca Cor. 1500.

Vor fi angajați pe un an de probă, caz că serviciul lor va fi corespunzător, putea fi definitivată, conform regulărilor pentru funcționari, ce se va stabili în direcțiunea institutului.

Vor fi trimiși pe trei luni să facă cunoștință la societăți de asigurare în care timp va da și un adaus la salariu.

Vor trebui să intre în serviciul societății la 1 Sept. st. n. a. c.

Se observă însă că cei ce vor dovedi că au și praxă de bancă și că cunosc perfect limba maghiară sau germană, vor fi preferați.

Actele necesare, au să fie înaintate Băncii generale de asigurare, soc. pe acții în Sibiiu—Nagyszeben, până la 15 August st. n. a. c.

Parteniu Cosma m. p.
președintele direcțiunii
Băncii generale de asigurare.

»DEGANIN« contra gândacilor!

Bucurate doamnă dragă!

În curând nu vei mai avea gândaci (șvabi) în bucătărie, deoarece firma românească

A. DEGAN, din Fiume

(Postaliók Nr. 163)

»DEGANIN« moartea gândacilor!
a inventat un prav nou »DEGANIN« care e cel mai bun și pe toți îi omoară. Costă 1 kgr. numai 3 coroane. Mai puțin de un jumătate kilogram nu se trimite. Poartă costă 72 fil., iar banii se trimit înainte (anticipative) la firma susnumită.

Dacă comanzi 4 kgr. de cafea atunci cere și un kgr. »DEGANIN« căci 5 kilograme se trimit franco. În Fiume toți vorbesc de pravul »DEGANIN« căci l-au probat cu mare rezultat. Cere gratis și precurent românesc pentru cafea bună!

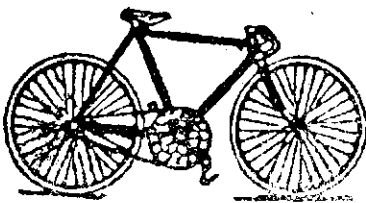
»DEGANIN« cu mare efect!

Preț modestă, care nu vă costă nici o obolă, dar administrației ziarului nostru poate fi foarte folos. Ziarul nostru roagă pe onoratul cititor să la cererea prețurilor curente sau la cererea sau cumpărare să se provoace că firma la cetit în ziarul Tribuna din Arad.

Bicicletele de re-

nume mondial:
THE CHAMPION
și **PREMIER**

cu osie campanilară

roată automată (cu frână liberă) se vând pelângă garanță de 3 și 5 ani cu prețul original a fabricii, fără de nici o ridicare de preț în rate lunare de 12 și 15 cor. precum și

— părți alcătuitoare pentru biciclete —

ca gumă interioară și exterioră prima calitate, sonerie, lampe, pedale, lanțuri, roată automată, conus. În urma circulației mari unde în toată Austro-Ungaria trimite și în provincii cu preț foarte redus

— în mare cu preț original de fabrică. —

Láng Jakab și fiul

mare comerciant de biciclete și părți alcătuitoare

Budapesta, VIII., József-körut 41.

Filiale: Baross-tér 4 și în Buda, II., Margit-körut 6.

Catalogul de lux cu 1000 de chipuri se trimite gratuit.

BRAUN ANTAL

fabricant de instrumente muzicale în

Temesvár Centz, Strada Prinz Eugen No. 14.

(Casa proprie).

Cel mai mare și mai ieftin isvor de cumpărare în Ungaria de sud în

instrumente: de alamă, lemn, de suflat, cu coarde și instrumente de bătut precum și părțile constitutive a acestora. = Reparările se execută artistic. Prețuri moderate.

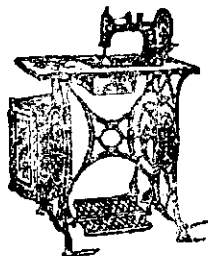
Instrumente vechi se cumpără sau se schimbă. Export în mic și mare.

Horváth Béni mehanic

Nagyvárad, Kossuth Lajos-u. 18.

Recomandă în atenția publicului din loc și provincie, atelierul său mehanic aranjat de nou, unde primește comande și reparări de lucruri ce aparțin în branșe precum mașini de cusut, de scris, biciclete și gramofone etc. Utensiliile acestor mașini le are în depozit.

Reparaturile se efectuează repede și prompt.

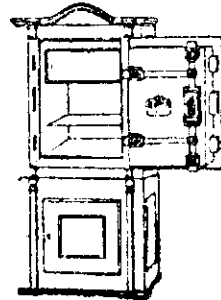

Fabrica budapestană de casse de bani

Gelléri și Schuller BUDAPEST

Fabrica: IX., Rákos-utca 4. Depozitul orașenesc și biroul: V. Széchenyi-u. 7.

Liferanții ministerului de agricultură, de honvezi, căilor ferate ungare și al poștelor.

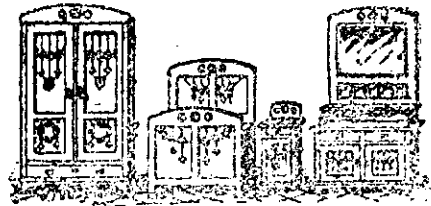
Efectuiază casse de bani, libere contra focului și spargerilor, casse pancelate pentru păstrarea documentelor.

Catalog gratuit și franco.

Magazin de mobile.

IOSIF HACKLER

tâmplar de mobile și edificii
LUGOȘ, Strada Făgetului No 91.

Primește orice lucrări pentru aranjamente de magazine, birouri și locuințe, deasemenea pentru clădiri, lucrări în cel mai modern stil, pelângă livrare promptă și din material uscat. Desemne și proiecte fac grabnic și gratuit.

Cură de Ingrășat și de sânge!

Cacaua universală Aszódy

dă rezultat sigur. Pe lângă o folosință lunară se poate ajunge o îngrășare de 3—4 kgr. Recomandată prin medici.

Cognac-medical

Unt de ceai, brânză de Liptó și salamă de Brașov

in gros și in detail

singura desfacere, pentru Oradea-Mare și Biharia:

Nagyvárad, strada Kossuth L.

Ilustrate

cu vederi din Arad, peisaguri, pasteluri și motive românești se pot căpăta

la „Librăria Tribunei”.

Un candidat de avocat

cu practică bună, află aplicare momentană în cancelaria subscrișului.

Dr. Ioan Harșia,
advocat.
Reghinul-Săsesc (Szászrégen)

VINURI

vechi și noi de vândut.

Adresaivă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria (Világos) **Petru Benea**, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi: Vin alb K — 66 litru.
Rizling — 68. Roșu — 74.

Vinuri noi: Carbenet alb K — 98 litru.
Șiller K — 52. Rizling K — 54. Rizling și Ruje amestecat K — 50 litru.

Rachie de treve (comină) K 160 litru.
Rachie de drojii 230, Rachie de treve (comină) specialitate K 210 litru.

Vinul și rachia să expediază cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie
Vase dau împrumut pe timp de două luni
Pentru calitatea vinului garantez.

Petru Benea
propr. și neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

✦ **Nicolas Hencilă** ✦
măsar de zidiri și mobile
Déva, Str. Vasut No 18. (Casa proprie).

Aduce cu stimă la cunoștința on. public d'n loc și provincie, că și-a provăzut și mărit atelierul de măsurit cu puteri de muncă corespunzătoare cerințelor de azi.

Primește totfelul de lucrări pentru zidiri și mobile, precum și reparări cu prețuri convenabile și pe lângă serviciu prompt și conștiințios.

Mare magazin de tot felul de mobile pregătite din materialul cel mai excelent uscat dela cele mai simple până la cele mai luxoase.

Haine bărbătești și femeiești,
întregi sau desfăcute, draperii
și perdele de dantelă, haine de
piele, odăjdii, acop. de altare le

curăță și vâpsește

mai bine și mai ieftin dnul

Fintzler Ferencz,

vopsitor și spălător chimic în

Nagyvárad, Bazárépület,

în latura dinspre teatru. În vecini cu ciasornicarul Kepes

— Rog să se țină seamă la firmă. —

Gândiți-Vă la viitorul Vostru!

În contra lipsei omul se poate apăra pe sine, precum și pe cei de aproape dacă cumpără obligațiunile societății de ajutorare reciprocă

„BIOS“ (Timișoara).

Fiecare se poate asigura, pe lângă plățile taxei de înscriere 10 cor., a taxei de membru 12 cor., apoi pentru eventualele cazuri de moarte 2 cor. — toate plătite în un an — la cazuri de moarte suma de 2000 cor. — pe timp de 3 ani; la cazuri de incapacitate la lucru suma de 50 cor., lunar iar după o plătire de 30 ani o anuitate de 60 cor. Ori-ce tată poate asigura pe față la zestre de 2000 cor. iar pe copil la majoritate de 2000 cor., — plătind rate bagatale. Dacă moare cel-ce plătește, încetează plățile ratelor, iar copiii respectivi, primesc până la etatea de 15 ani anuitatea de 30 cor., iar la căsătorie ori majoritate suma asigurată. — Institutul are deplina acoperire. Suma asigurată până acum se urcă la 2 milioane. — În casa statului e depusă suma de 200.000 cor. cauție.

Cu lămuriri și prospect servește atât centrala din Timișoara cât și agentura din Arad. Șef-agent pentru comit. Arad și Hunedoara

Kökényessy J. Károly, Arad

Se primesc bărbați de încredere ca agenți la sate ori orașe.

ANUNȚURI

se primesc cu prețuri moderate la administr. Tribunei.

Nu mai e lipsă

ca să tunzi părul ciasuri întregi cu ajutorul foarfecilor și al piaptănilui. Fiecare econom poate comanda pe o carte postală pe seama familiei

Mașina de tăiat părul Solingen

pregătită din cel mai bun oțel.

Foarfecile mașinilor noastre nichelate sunt ascuțite și ciselate cu mare îngrijire și astfel să și expediază, alăturându-se la o mașină și un piaptăn de tăiat de 5 și 10^m, un feder în rezervă, și olei de uns.

Expedierea se face și cu ramburs, ori trimițându-se banii înainte.

Prețul unei bucăți 6 cor., două bucăți se trimit franco (poșta plătită).

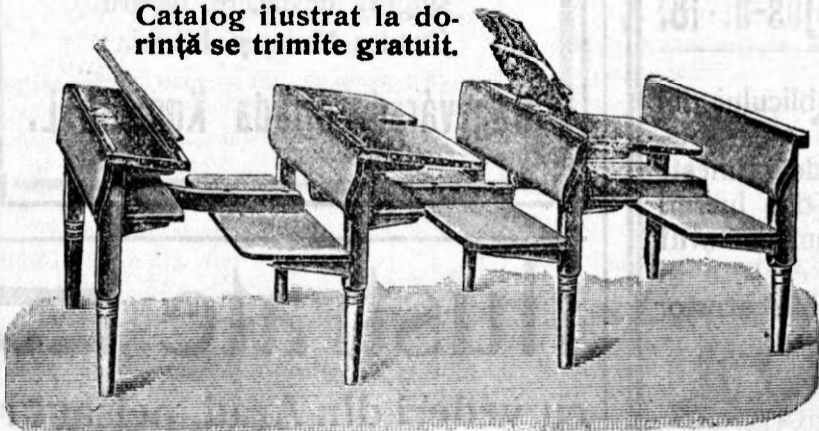
Frații LENGYEL Testvérek

magazin de expediție

KAPOSVÁR. (Somogy m.)

Catalog ilustrat la dorință se trimite gratuit.

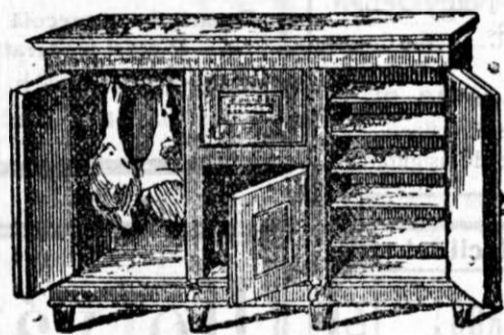

Feivel Lipót utódai Fabrică de bănci pentru școală, aranjamente pentru birouri, accesorii de gimnastică etc.
Budapest, IX., Ipar-utca No 4.

Itzkovits Gerson, Budapesta,

Strada Tompa No 14.

Dulapuri de gheață

la cari e necesară puțină, preparate pentru măsurarea a berei, conduse pregătirea berei și pentru scurs, în prețuri moderate și serviciu perfect. Intreprindere de acces la fabricarea zodei, sticlă de Bohemia, sirup, smeură, lămâi și alabastru și praful de monadă ș. a. Comanda se efectuează cu prețuri convenabile.

Májerszky Barnabás

fabricant de mașini

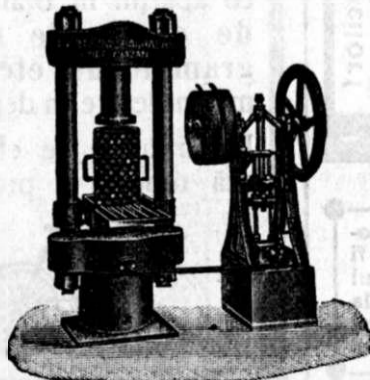
in Nyiregyháza.

Fabrichează după o experiență bogată ca specialitate

prese de olei mânate cu apă

Piue de olei, construcție simplă complicată. Prăjitori de olei încă zire cu aburi ori foc. Teasc sâmburi de bostan. Mașini pentru defecționarea oleiului și aranjamentul plect pentru fabricarea oleiului. Ușor de melițat floarea soarelui, ș. a.

Exportul până acum în 237 uzine

Fabrică de clopote

Distinsă la expoziția
universală din Paris.

Szlezák László

fabrică p. turnat clopote, accesoriil
de turnuri și stativale lor

Budapesta, Frangepán-u. 77.
(Casa proprie. Lângă stațiunea tramv. electric).

Se recomandă pentru executarea ori-
căror lucrări din acest ram, ca turnarea
de clopote noi și vechi, pelângă ga-
ranție de mai mulți ani, cu coroană de
fier invenția mea. Pregătesc statine
drepte și plecate pentru clopote.

**Preliminare se trimite la cerere gratis
și franco.** — La dorință merge și în pro-
vincie pe spesele proprii. Execuție solidă.

Mare depozit de cuptoare.

Am onoare a aduce la cunoș-
tința on. public, că în **Koloszvár,**
Monostori-u. 7, am deschis
un mare magazin înregistrat
și provăzut cu **cuptoare din țară**
și străinătate, unde se află în de-
pozit permanent cuptoare moderne
de majolică stil secesion și cuptoare
de olane Daniel, precum și cămi-
nuri și cuptoare de bucătărie.

Atrag atenția publicului asupra de-
pozitului meu model, asigurînd-ul tot
odată despre calitatea perfectă ale arti-
colelor și prețurile cele mai solide.

Așteptând binevoitorul sprijin sunt
cu deosebită stimă:

Tamásy József,
Kolozsvár.

= Atelierul de fotografariat a lui =

Csizhegyi Sándor

Cluj—Kolozsvár, Piața Mátyás király-tér Nr. 26.
(Lângă farmacia lui Hintz).

Aici se fac și se măresc cele mai frumoase foto-
grafii, deasemenea acvarele, picturi în olei,
specialități în pânze ori mătase, cari prin spă-
lare nu se strică. La firmă fiți cu băgare de seamă
n'o confundați, Cluj - Kolozsvár, Piața Mátyás
király tér No 26, lângă farmacia lui Hintz. —
Referindu-vă la acest ziar veți avea favor în prețuri.

ABONAȚI ȘI RĂSPÂNDIȚI

„TRIBUNA POPORULUI” FOAIE POLITICĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Abonamentul:

Pe un an . . . 4 Cor. | Pentru România și America:
Pe un jumătate an 2 Cor. | Pe un an . . . 10 Cor.

Administrația: Arad, Strada Deák Ferencz 20.

„TIMIȘIANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII
SOCIETATE PE ACȚII. FONDATA ÎN ANUL 1885.

Centrala în Timișoara-centru

(Belváros) Piața Balázs-tér No 1. (Palatul Mocsonyi).

Filiale în:

Buziaș, Recaș, Ciacova și Delta.

Telefon Centrală Direcțiunea: No 510.

Contabilitatea: No 1149.

Capital propriu 1.500.000 Cor. Depuneri 5.000.000 Cor.

Telefon: Filiala Buziaș Nr. 10.

Telefon: Filiala Recaș Nr. 14.

Telefon: Filiala Ciacova Nr. 16.

Telefon: Filiala Delta Nr. 26.

Primește depuneri spre fructificare, despre
cari eliberează libele. Administrează depu-
neri cu casete de economizare.

Plătește deponenților după mărimea
sumei depuse $4\frac{1}{2}\%$ și 5% interese,
fără nici o detragere.

După toate depunerile contribuția (darea)
de interese o plătește institutul separat.

Depuneri până la 10.000 Coroane, după starea
cassei se plătesc și fără abdicere.

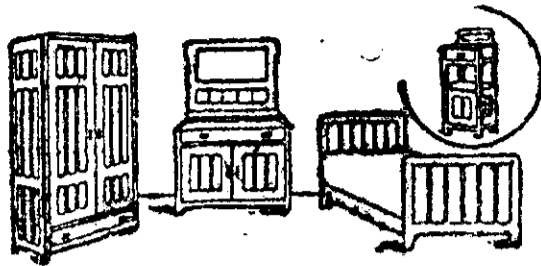
Escomptează cambii și acordă credite
cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

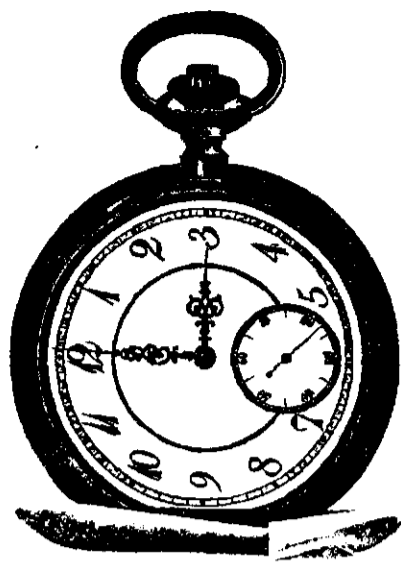
Acoardă împrumuturi hipotecare pe case
de închiriat și pe proprietăți de pământ.

PÁLSÁNDOR

timplar pentru edificii și mobile
Nagyvárad, Uri-utca 49 (Hármos). (CASA)

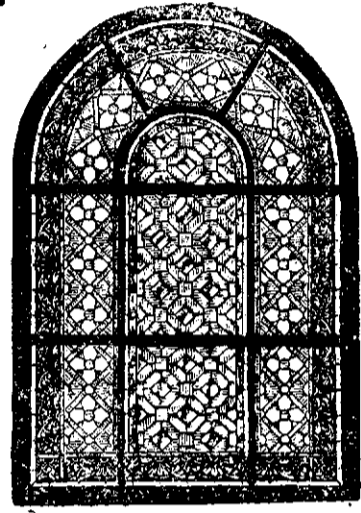
Pregătește ori-ce lucrări din acest ram atât noi cât și reparaturi; lucrări pentru clădiri, aranjamente complete pentru școli, biserici, locuințe, birouri etc. din material bun și uscat după model sau din combinație proprie. și Prețuri convenabile, serviciu coulant se garant. — Telefon pentru oraș și comitat nr. 629. —

Cele mai bune
orologe
— cele mai solide și cele mai după modă —
juvaericeale
atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă che-
zășie de 10 ani și prețuri ieftine, livrează cea
mai bună prăvălie în aceasta privință în
întreaga Ungaria

BRAUSWETTER JÁNOS
orologier în SZEGED.

CATALOG cu 2000 chipuri se trimite GRATUIT.
Notez că numai aceia vor primi catalogul gratuit cari îl cer cu
provocare la ziarul Tribuna. (ad. scriu că a cetii anunțul în Trib.)
Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Telefon 66-82.

FISCHER TESTVÉREK

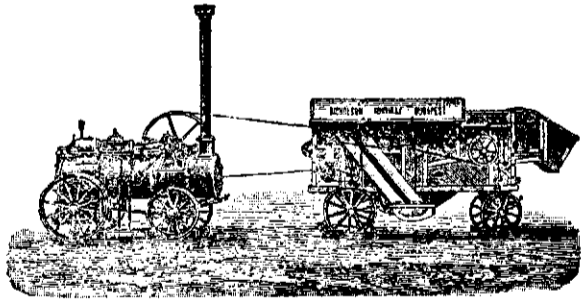
Iustritorii de sticlă și fabricanții de oglinzi
pictură specială pentru geamuri de biserică
BUDAPEST, VIII., Koszoru-utca Nr. 27.

Pregătim ireprosabil oglinzi, plăci,
dulapuri și apărătoare pentru uși.
Primim execuția conștiințioasă a
oricăror lucrări din acest ram, apoi
colorarea în sticlă ori mozaic a ge-
murilor de biserică, dormitoare, su-
fragerii, saloane, portale și porticuri.

← Mare depozit de sticlă în plăci. →

Comandele atât din loc
cât și din provincie se fac
cu multă conștiințiositate.

Anunțăm că mai avem 2 mașini de treerat cu
8 cai putere, 2 mașini cu 6 cai putere, 1 ma-
șină cu 4½ cai putere și mai multe motoare
cu benzin de trierat, pe cari le putem pune
imediat la dispoziția celor cari au lipsă de ele.
Garanță. — Condițiuni avantajoasă de plătire în rate.

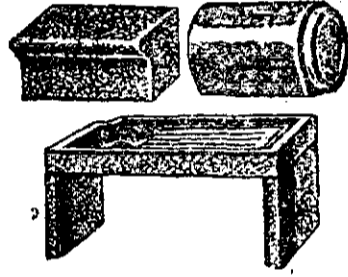

Frații Burza

Arad,
Boros Béni-tér nr. 1.
(Casa proprie).

Edificare ieftină!

Intrece ori-care edificare
din alt material. Sistemul
meu e brevetat Nr. S-5546.
Se face prin prepararea în
mod propriu al betonului,
ori alte materii.

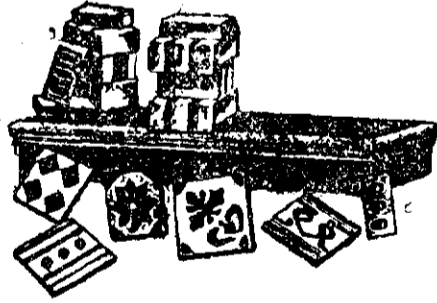

Primesc totfelul de edi-
ficări, locuințe, case de în-
chiriat, edificii economice
și dominiare, crepuri, fântâni, poduri, canalizări, în-
grădituri, trepte, padimentări de terase, acoperiș fa-
cement, învălituri de cement.

În depozitul meu se găsesc felurite preparate de
cement, pietri de edificiu, țigle, colonne pentru case,
streșini, trestie pentru tinciuală, cement Portland, gips,
var stins ș. a. — Prețuri curente trimit gratuit.

Iosif Simics

întreprindere de edificare cu beton, fa-
bricant de obiecte de cement și pierte.

Nr. telefonului:
246.

(Casa proprie)
LUGOȘ,
Str. Buziaș 37.

Biroul special de antreprisă pentru instalați sanitare a inginerului

PONTET SÁNDOR

Maros-Vásárhely str. Eötvös
Nr. 4. ≡
No telefonului 242.

Proiectează și primește:

instalați de apaducte, canalisări ca-
lorifere centrale, ventilatoare și
mașini cu apă, gaz și spirit.